

Хмельницький національний університет
Факультет здоров'я, психології, фізичної культури та спорту
Кафедра психології та педагогіки

КВАЛІФІКАЦІЙНА ДИПЛОМНА РОБОТА

Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти

Рівень вищої освіти

ПРОЄКТНЕ НАВЧАННЯ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ
КРЕАТИВНОСТІ В УЧНІВ

Назва теми

Галузь знань - 05 Соціальні та поведінкові науки

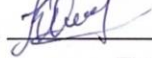
Шифр і назва галузі знань

Спеціальність - 053 Психологія

Шифр і назва спеціальності

Шифр 242013

номер ІНП

Виконала: здобувачка IV курсу, група ППЗ-21-1 Юлія КАРСЬКА

Підпис

Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

Керівник: кандидат психологічних наук,
доцент кафедри психології та педагогіки Зінаїда АНТОНОВА

науковий ступінь, вчене звання

Підпис

Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

До захисту допускаю:

Зав. кафедри психології та педагогіки
доктор психологічних наук, професор

Таїсія КОМАР

Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

30 травня 2025 р.

Хмельницький, 2025

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет здоров'я, психології, фізичної культури та спорту

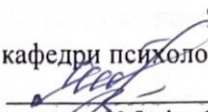
Кафедра психології та педагогіки

Освітній рівень Перший (бакалаврський)

Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки

Спеціальність 053 Психологія

Освітня програма Освітньо-професійна програма Психологія

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри психології та педагогіки
 Таїсія КОМАР
протокол №5 від 12 грудня 2024р.

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ ДИПЛОМНУ РОБОТУ

Юлія КАРСЬКА

Ім'я, ПРІЗВИЩЕ здобувача

1. Тема кваліфікаційної дипломної роботи: «Проектне навчання як засіб розвитку креативності в учнів».

Керівник кваліфікаційної дипломної роботи: Антонова Зінаїда Олександрівна, кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології та педагогіки Хмельницького національного університету

Затверджено наказом ректора університету від 07 листопада 2025 р. № 23

2. Строк подання здобувачем роботи на кафедру 30 травня 2025 р.

3. Вихідні дані до роботи: у роботі були використані наступні діагностичні методики: спостереження; анкетування та опитування; тест креативного мислення Е. Торренса; методика «Незавершені фігури» (Дж. Гілфорд); опитувальник креативності (К. Тейлор, адаптація українськими психологами); аналіз продуктів діяльності.

4. Зміст кваліфікаційної дипломної роботи (перелік питань, які потрібно розробити): вступ, розділ 1. Теоретичні основи проектного навчання як засобу розвитку креативності учнів, 1.1. Сутність та основні концепції проектного навчання, 1.2. Теоретичні засади розвитку креативності в учнів, 1.3. Методи та підходи до реалізації проектного навчання в системі сучасної освіти, 1.4. Вплив проектного навчання на формування креативного мислення в учнів, висновки до розділу, розділ 2. Практичні аспекти використання проектного навчання для розвитку креативності учнів, 2.1. Організація та методи експериментального дослідження, 2.2. Діагностика рівня креативності учнів у контексті проектного навчання, 2.3. Аналіз труднощів та перспектив впровадження проектного навчання, 2.4. Практичні рекомендації щодо використання проектного навчання для розвитку креативності учнів, висновки до розділу, висновки, перелік джерел посилання, додатки.

5. Перелік графічного матеріалу (із зазначенням обов'язкових креслень)
3 таблиці, 2 рисунки.

Дата видачі завдання: 12 грудня 2024 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів (розділів) кваліфікаційної дипломної роботи	Строк виконання етапу роботи	Примітка
1	Вибір теми дослідження. Визначення об'єкта і предмета дослідження, постановка мети і завдань.	До 10.10.2024 р.	виконано
2	Визначення теоретико-методологічних засад дослідження. З'ясування актуальності проблеми.	До 01.12.2024 р.	виконано
3	Оформлення вступу кваліфікаційної дипломної роботи.	До 01.02.2025 р.	виконано
4	I розділ кваліфікаційної дипломної роботи.	До 01.03.2025 р.	виконано
5	II розділ кваліфікаційної дипломної роботи.	До 01.04.2025 р.	виконано
6	Загальні висновки.	До 01.05.2025 р.	виконано
7	Оформлення кваліфікаційної дипломної роботи.	До 30.05.2025 р.	виконано
8	Попередній захист кваліфікаційної дипломної роботи.	___ травня 2025р.	виконано
9	Захист кваліфікаційної дипломної роботи (відповідно графіку)	___ червня 2025 р.	виконано

Здобувачка Юлія Карська Юлія КАРСЬКА

Керівник роботи Зінаїда Антонова Зінаїда АНТОНОВА

АНОТАЦІЯ

Тема кваліфікаційної дипломної роботи
«Проектне навчання як засіб розвитку креативності в учнів»

Здобувачка: Юлія КАРСЬКА

Серівник: Зінаїда АНТОНОВА

Кваліфікаційна дипломна робота включає 73 сторінки, 3 таблиці, 2 рисунки, 2 додатки. Перелік джерел посилання складає 64 найменування.

Ключові слова: активне навчання, дослідницька діяльність, креативність, метод проектів, мотивація, педагогічні стратегії.

Об'єкт дослідження: проектне навчання в освітньому середовищі.

Предмет дослідження: вплив проектного навчання на розвиток креативності учнів.

Результати дослідження, а також отримані емпіричні дані можуть використовуватися для вдосконалення методів навчання та навчальних програм у школах та інших навчальних закладах з метою розвитку креативних здібностей учнів, а також для підтримки інтерактивного та активного навчання, що сприяє розвитку критичного мислення та творчості.

Також отримані дані можуть застосуватися для розробки стратегій на рівні міністерства освіти, що сприятимуть впровадженню інноваційних методів навчання у школах і університетах. З метою психологічної підтримки учнів варто здійснювати психолого-педагогічний супровід здобувачів освіти, які беруть участь у проектному навчанні, особливо у контексті розвитку їхньої креативності та самостійності.

Висновки з дослідження можуть бути корисними для педагогів, адміністрації навчальних закладів, методистів, науковців, психологів та інших фахівців у сфері освіти, а також для розробки нових підходів і стратегій в освітній практиці.

Дипломник

Юлія КАРСЬКА

Дата подання кваліфікаційної дипломної роботи до захисту: 30 05 2025 р.

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПРОЄКТНОГО НАВЧАННЯ ЯК ЗАСОБУ РОЗВИТКУ КРЕАТИВНОСТІ УЧНІВ	11
1.1. Сутність та основні концепції проєктного навчання	11
1.2. Теоретичні засади розвитку креативності в учнів	15
1.3. Методи та підходи до реалізації проєктного навчання в системі сучасної освіти	19
1.4. Вплив проєктного навчання на формування креативного мислення в учнів	28
Висновки до розділу	30
РОЗДІЛ 2. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ ПРОЄКТНОГО НАВЧАННЯ ДЛЯ РОЗВИТКУ КРЕАТИВНОСТІ УЧНІВ	33
2.1. Організація та методи експериментального дослідження	33
2.2. Діагностика рівня креативності учнів у контексті проєктного навчання	41
2.3. Аналіз труднощів та перспектив впровадження проєктного навчання	55
2.4. Практичні рекомендації щодо використання проєктного навчання для розвитку креативності учнів	58
Висновки до розділу	61
ВИСНОВКИ	63
ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ	66
ДОДАТКИ	72
ДОДАТОК А Анкета для учнів	72
ДОДАТОК Б Анкета для вчителів	73

ВСТУП

Актуальність дослідження. Проектне навчання є однією з інноваційних педагогічних технологій, яка сприяє розвитку креативності учнів. У сучасному світі, де швидко змінюються технології та суспільні потреби, здатність до творчого мислення стає основною компетенцією для успішної реалізації особистості. Актуальність дослідження проектного навчання як засобу розвитку креативності учнів підтверджується численними науковими працями як зарубіжних, так і вітчизняних дослідників.

На міжнародному рівні концепція проектного навчання отримала значну увагу завдяки роботам таких науковців, як Дж. Дьюї та В. Кілпатрік. Дж. Дьюї вважав, що навчання має бути активним і пов'язаним з реальним життям учнів, що сприяє розвитку їхньої творчості та критичного мислення. В. Кілпатрік, у свою чергу, розробив метод проектів, який передбачає інтеграцію різних навчальних дисциплін та акцентує увагу на самостійному дослідженні учнів [61].

Серед сучасних дослідників, які вивчали вплив проектного навчання на розвиток креативності, можна виділити К. Робінсона. У своїх працях він підкреслює важливість створення умов для розвитку творчого потенціалу учнів та роль проектного навчання в цьому процесі. К. Робінсон наголошує, що традиційна система освіти часто пригнічує креативність, водночас, проектне навчання стимулює учнів до пошуку нестандартних рішень та самовираження.

В українському контексті дослідженням проектного навчання та його впливу на креативність учнів займалися такі науковці, як О. Савченко та Н. Бібік. О. Савченко досліджував методи активізації пізнавальної діяльності учнів, підкреслюючи значення проектного підходу для розвитку їхньої творчості [1, с. 18]. Н. Бібік, у свою чергу, аналізувала інтеграцію проектного навчання в освітній процес та його вплив на формування креативного мислення школярів.

Актуальність дослідження проєктного навчання як засобу розвитку креативності учнів обумовлена також сучасними викликами, з якими зустрічається система освіти. Уміння адаптуватися до нових умов, знаходити оригінальні рішення та працювати в команді стають необхідними навичками для сучасного молодого покоління. Проєктне навчання, яке базується на реальних проблемах та завданнях, дозволяє учням розвивати ці компетенції, стимулюючи їхнє креативне мислення.

Водночас, дослідження показують, що проєктне навчання також сприяє підвищенню мотивації учнів до навчання. Залучення до проєктної діяльності дозволяє їм побачити практичне застосування отриманих знань, що підвищує інтерес до навчального процесу. Це підтверджується роботами таких дослідників, як М. Роман та І. Ковальчук, які вивчали вплив проєктного навчання на мотивацію та креативність учнів [33, с. 12].

Таким чином, проєктне навчання є ефективним засобом розвитку креативності учнів. Це підтверджується як теоретичними дослідженнями, так і практичними результатами впровадження цієї методики в освітній процес. Зважаючи на сучасні потреби суспільства в творчих та ініціативних особистостях, дослідження даної теми є надзвичайно актуальним і потребує подальшого вивчення та впровадження в практику.

Об'єкт дослідження: проєктне навчання в освітньому середовищі.

Предмет дослідження: вплив проєктного навчання на розвиток креативності учнів.

Метою дослідження: теоретично обґрунтувати та емпірично дослідити вплив проєктного навчання на розвиток креативності учнів, а також визначити особливості його застосування в освітньому процесі.

Завдання дослідження:

1) проаналізувати теоретичні підходи до визначення сутності проєктного навчання та креативності учнів;

2) виявити особливості впровадження проєктного навчання у сучасній освітній практиці та його роль у розвитку креативності;

3) емпірично дослідити рівень креативності учнів та його зв'язок із використанням проєктного навчання;

4) розробити практичні рекомендації щодо ефективного використання проєктного навчання для розвитку креативного мислення учнів.

Гіпотеза дослідження полягає у припущенні про те, що проєктне навчання сприяє розвитку креативності учнів, оскільки створює умови для активного залучення до навчального процесу, стимулює пошук нестандартних рішень, розвиває самостійність і навички командної роботи. Очікується, що учні, які систематично беруть участь у проєктній діяльності, демонструють вищий рівень креативного мислення порівняно із тими, хто навчається за традиційними методами.

Методи дослідження. У дослідженні впливу проєктного навчання на розвиток креативності учнів ми використовували такі методи дослідження:

теоретичні методи: аналіз наукової літератури – для вивчення сучасних підходів до проєктного навчання та розвитку креативності; порівняльний аналіз – для зіставлення традиційного та проєктного навчання, їх впливу на розвиток творчих здібностей учнів; систематизація та узагальнення – для формулювання висновків на основі опрацьованих джерел та результатів емпіричних досліджень;

емпіричні методи: спостереження – для оцінки поведінки учнів у процесі проєктної діяльності, їхнього рівня самостійності, ініціативності та творчості; анкетування та опитування (усні бесіди) – для визначення ставлення учнів і вчителів до проєктного навчання, його ефективності у розвитку креативного мислення; психодіагностичні методики – для вимірювання рівня креативності учнів: тест креативного мислення Е. Торренса; методика «Незавершені фігури» (Дж. Гілфорд); опитувальник креативності (К. Тейлор, адаптація українськими психологами); аналіз продуктів діяльності – вивчення творчих проєктів учнів з метою оцінки рівня їхньої креативності.

Практичне значення роботи полягає в можливості розробки ефективних методик і стратегій для впровадження проєктного навчання в освітній процес,

що сприятиме розвитку креативності учнів. Результати дослідження можуть бути використані для вдосконалення методичних рекомендацій з організації навчальної діяльності в закладах загальної середньої освіти, зокрема для підвищення якості навчання через активні та інтерактивні форми навчальної роботи.

Запропоновані рекомендації щодо використання проєктного навчання можуть бути застосовані в навчальних закладах для стимулювання творчого потенціалу учнів, розвитку їхньої ініціативи, самостійності та критичного мислення. Водночас, дослідження має практичну цінність для педагогів, оскільки дозволяє глибше зрозуміти механізми взаємодії між проєктним навчанням та розвитком креативних здібностей учнів, що сприятиме покращенню результативності навчальної діяльності.

Результати дослідження також можуть бути корисними для розробки навчальних програм і курикулумів, які включатимуть проєктні методи як основний інструмент для формування креативних компетентностей учнів. Також отримані дані можуть бути використані для підготовки курсів підвищення кваліфікації для вчителів, що дозволить їм вдосконалювати свої професійні навички та ефективно застосовувати інноваційні методи навчання в роботі.

У перспективі, отримані результати можуть бути використані для розробки більш комплексних програм навчання, орієнтованих на розвиток творчих здібностей учнів у різних навчальних контекстах, а також для формування в освітньому процесі умов, які сприяють розвитку інноваційного та креативного мислення здобувачів освіти.

Експериментальна база дослідження була організована на базі комунального закладу загальної середньої освіти «Ліцей № 2 Хмельницької міської ради». У дослідженні взяли участь 80 учнів 5-7 класів, з яких 45 були хлопці, а 35 – дівчата. Вік учасників варіювався від 10 до 14 років. Усі учні добровільно брали участь у дослідженні, при цьому кожен респондент попередньо отримав детальну інформацію про мету, завдання та можливі

наслідки участі в дослідженні. Участь була здійснена на підставі поінформованої згоди, що була надана учнями та їхніми батьками або законними представниками. Також в анкетуванні взяли участь 16 вчителів, які застосовують методи проєктного навчання у своїй практичній діяльності.

Апробація результатів дослідження. Основні результати дослідження доповідалися та обговорювалися на засіданнях кафедри психології та педагогіки Хмельницького національного університету, де отримали позитивну оцінку як від викладачів, так і від студентів. Важливими аспектами обговорення стали новітні методи та техніки проєктного навчання, які сприяють розвитку креативності учнів. Результати та висновки дослідження також були представлені на науково-практичній конференції.

Структура роботи. Дипломна робота складається зі вступу, двох розділів, загальних висновків, переліку джерел посилань (64 джерела, з них 4 – іноземною мовою) та двох додатків. Основний зміст роботи представлений на 65 сторінках, загальний обсяг становить – 73 сторінки. Робота містить 3 таблиці та 2 рисунки.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПРОЄКТНОГО НАВЧАННЯ ЯК ЗАСОБУ РОЗВИТКУ КРЕАТИВНОСТІ УЧНІВ

1.1. Сутність та основні концепції проєктного навчання

Проєктне навчання є однією з найефективніших сучасних освітніх технологій, що ґрунтується на принципах активного навчання, самостійної діяльності учнів та інтеграції знань з різних галузей. Воно передбачає організацію навчального процесу через виконання учнями комплексних навчальних завдань, які мають практичну спрямованість і потребують залучення дослідницьких, аналітичних та креативних підходів.

Проєктне навчання є інтегрованою методологією, що поєднує елементи проблемного, дослідницького та кооперативного навчання. Його основна мета полягає у формуванні в учнів глибокого розуміння навчального матеріалу шляхом практичного застосування знань у процесі виконання проєктів. У контексті концепції конструктивізму Ж. Піаже, Л. Виготського цей підхід сприяє самостійному конструюванню знань, формуванню критичного мислення та розвитку рефлексивних навичок [4].

Згідно з дослідженнями Б. Баррон та Л. Дарлінг-Хаммонд, проєктне навчання сприяє розвитку метакогнітивних навичок, оскільки учні залучені в процес самостійного планування, моніторингу та оцінювання власної діяльності. Дослідження Г. Барроуза довели, що проблемно-орієнтовані підходи, на яких ґрунтується проєктне навчання, значно підвищують рівень мотивації учнів і формують їхню здатність до вирішення реальних проблемних ситуацій [58, с. 28].

Розглянемо основні концептуальні засади проєктного навчання.

1. Конструктивістський підхід

Конструктивістська теорія навчання ґрунтується на ідеї активної ролі учня у процесі здобуття знань. Відповідно до поглядів Ж. Піаже, знання не передаються в готовому вигляді, а конструюються самим індивідом через взаємодію з навколишнім середовищем. Основними етапами формування знань є асиміляція (включення нової інформації в існуючі схеми) та акомодация (зміна когнітивних структур під впливом нового досвіду).

Л. Виготський доповнив конструктивістський підхід концепцією «зони найближчого розвитку», що передбачає, що учні ефективніше навчаються за допомогою наставництва або співпраці. Проектне навчання у цьому контексті забезпечує створення умов для розвитку мислення, адже учні самостійно шукають інформацію, аналізують її та адаптують до практичного застосування.

Дослідження Е. Хмело-Сільвер показують, що проектне навчання сприяє розвитку рефлексивних навичок та критичного мислення, оскільки студенти активно конструюють власні знання через експериментування та дослідження [5, с. 34].

2. Соціокультурна теорія навчання

Л. Виготський підкреслював значущість соціальної взаємодії у навчальному процесі. Його соціокультурна теорія наголошує на тому, що навчання відбувається в соціальному контексті через спільну діяльність та обговорення. У проектному навчанні цей принцип реалізується шляхом групової роботи, де учні навчаються один в одного, обговорюючи проблеми та шукаючи спільні рішення.

Б. Баррон довела, що учні, які працюють у групах над проектами, демонструють вищий рівень розвитку комунікативних навичок, а також глибше розуміння навчального матеріалу. Дослідження Л. Дарлінг-Хаммонд показали, що соціальна взаємодія під час навчання сприяє формуванню навичок співпраці та підвищує мотивацію учнів [6].

3. Проблемно-орієнтоване навчання (Problem-Based Learning)

Г. Барроуз та Р. Тамблін розробили модель проблемно-орієнтованого навчання, яка є основою проектного підходу. Вона передбачає, що навчальний

процес будується навколо відкритих проблемних завдань, що стимулюють дослідження, пошук інформації та розробку власних рішень.

Згідно з дослідженнями А. Шмідта, Я. Ротганса та Е. Єв, учні, які навчаються за методикою проблемно-орієнтованого навчання, демонструють кращі аналітичні здібності та більш розвинені навички самостійного вирішення завдань. Важливим аспектом є також підвищення рівня мотивації, оскільки учні працюють над завданнями, що мають для них особистісну або професійну значущість [57, с. 89].

4. Теорія саморегульованого навчання

Б. Циммерман визначав саморегуляцію як ключовий чинник ефективного навчання. Його дослідження показали, що успішні учні вміють планувати свої навчальні завдання, контролювати їхнє виконання та оцінювати власний прогрес.

У контексті проєктного навчання саморегуляція проявляється через здатність учнів самостійно розподіляти завдання, планувати робочий процес і критично оцінювати результати своєї роботи. Проєктна діяльність сприяє розвитку таких навичок, як постановка цілей, тайм-менеджмент, рефлексія та відповідальність за кінцевий результат [7].

5. Інтегративний підхід у проєктному навчанні

Проєктне навчання часто реалізується в міждисциплінарному форматі, що дозволяє розвивати комплексне мислення та застосовувати знання з різних галузей науки. Наприклад, дослідження Л. Дарлінг-Хаммонд, Б. Дохерті та М. Лукас доводять, що інтеграція навчальних дисциплін у проєктному підході сприяє глибшому засвоєнню матеріалу та розвитку критичного мислення [56].

Вітчизняні дослідники, зокрема Н. Бібік, підкреслюють, що інтеграція предметів у проєктному навчанні забезпечує учням можливість побачити взаємозв'язок між теоретичними знаннями та їх практичним застосуванням. Сучасні дослідники зазначають, що проєктні технології, з однієї сторони, є втіленням концепції продуктивного навчання, оскільки формують індивідуальний досвід продуктивної діяльності, а з іншої – сприяють

комплексному опануванню професійних функцій [8]. Водночас О. Косович визначає метод проєктів як педагогічну технологію, що передбачає організацію освітніх ситуацій, у яких учень самостійно формулює та вирішує власні проблеми [9, с.77]. На думку В. Аніщенка, Т. Герлянд, М. Шимановського та інших дослідників, метод проєктів – це педагогічна технологія, орієнтована не лише на засвоєння знань, а й на їхнє застосування та здобуття нових через самоосвіту [53, с. 19]. Вони наголошують, що цей метод дає змогу розв’язувати навчальні проблеми в результаті самостійної або колективної діяльності, обов’язковим етапом якої є презентація результатів роботи [10, с. 150].

Дослідники Є. Полат, І. Петрова, М. Мойсеєва визначають низку вимог до впровадження проєктного навчання, серед яких: наявність значущої проблеми, самостійна або групова діяльність, практична й теоретична цінність результатів, чітка структурованість змісту, застосування дослідницьких методів: визначення проблеми, формулювання завдань, розроблення шляхів розв’язання, аналіз отриманих результатів і постановка нових питань для подальших досліджень [20, с. 14–15].

Основна ідея проєктної технології – орієнтація на реальний результат, який можна побачити, проаналізувати та застосувати в практичній діяльності [48, с. 11]. Попри широке використання проєктного навчання, існують різні підходи до визначення його етапів. Наприклад, О. Безпалько виокремлює мікроцикли проєктного циклу: аналіз ситуації, розроблення концепції, планування, реалізація, корекція після моніторингу, оцінка результатів і підбиття підсумків [23]. С. Сисоєва, А. Алексюк, Я. Цехмістер вважають, що будь-який проєкт складається з таких етапів: визначення проблеми, планування шляхів вирішення, пошук інформації, створення продукту, презентація та прогнозування подальших досліджень [47, с. 52-53]. Л. Забродська, О. Онопрієнко, Л. Хоружа наголошують на ключових етапах проєктування: прогнозування – дослідження можливих шляхів розвитку об’єкта; планування – визначення конкретних дій для досягнення мети; конструювання – створення

об'єкта відповідно до моделі; моделювання – формування майбутнього середовища через розроблення ідеального образу [24].

О. Косович пропонує поділ проєктної діяльності на такі умовні етапи:
пошуковий (визначення теми, аналіз проблеми, формування мети);
аналітичний (збір інформації, вибір оптимального методу роботи, планування);
практичний (виконання запланованих дій, контроль і корекція процесу);
презентаційний (підготовка та демонстрація проєкту, аналіз можливостей його застосування);
контрольний (оцінка ефективності виконаної роботи) [27, с. 76-77].

В. Аніщенко, Т. Герлянд, М. Шимановський поділяють проєктування на чотири ключові етапи:

початковий (вивчення проблеми, збір даних, формулювання гіпотези);
розробка (визначення виконавців, формування груп, розроблення змісту та методів контролю);
реалізація (об'єднання інформації, підготовка матеріалів, проміжний контроль);
завершення (оцінка результатів, висновки) [46, с. 24].

Таким чином, технологія проєктного навчання сприяє інтеграції дослідницьких, аналітичних і творчих навичок, що забезпечує ефективне формування професійних компетенцій. Проєктне навчання є ефективним педагогічним підходом, що поєднує дослідницькі методи, соціальну взаємодію та саморегульоване навчання. Його впровадження сприяє розвитку аналітичного мислення, самостійності, комунікативних навичок та здатності до вирішення комплексних проблем.

1.2. Теоретичні засади розвитку креативності в учнів

Креативність є багатовимірним феноменом, який досліджується в межах когнітивної психології, психолого-педагогічних наук, нейропсихології та

соціології [43]. У сучасній науці існує кілька підходів до визначення креативності. Когнітивний підхід розглядає креативність як здатність до нестандартного мислення та продукування нових ідей. Дж. Гілфорд визначав креативність як набір інтелектуальних здібностей, що включають дивергентне мислення, гнучкість, оригінальність та швидкість продукування ідей [62].

Особистісний підхід підкреслює роль індивідуальних характеристик у розвитку креативності. Т. Амабайл розглядала креативність як інтеграцію мотиваційних, когнітивних та емоційних компонентів. Соціокультурний підхід зосереджується на впливі середовища на креативний розвиток [17, с. 28]. Л. Виготський вважав, що творчі здібності формуються у процесі соціальної взаємодії та навчання [40]. Мультифакторна модель креативності, запропонована Т. Любартом, пояснює, що креативність є результатом взаємодії особистості, мотивації, середовища та когнітивних здібностей [1, с. 38]. Також варто згадати концепцію «4Р», запропоновану М. Родосом, яка описує чотири основні аспекти креативності:

процес (Process) – особливості мислення, що ведуть до створення нового;

продукт (Product) – конкретний результат творчої діяльності;

особистість (Person) – риси характеру, які сприяють креативності (відкритість до нового, гнучкість мислення);

оточення (Press) – чинники навколишнього середовища, що стимулюють або гальмують креативність [44].

Креативність тісно пов'язана з когнітивними процесами, які забезпечують обробку інформації, пошук нестандартних рішень і формування нових зв'язків між ідеями. Основні механізми креативного мислення досліджували такі науковці, як Дж. Гілфорд, С. Меднік, Д. Канеман, Дж. Флавелл, А. Дітріх [54]. Так, Дж. Гілфорд вважав, що креативність пов'язана зі здатністю продукувати різноманітні варіанти рішень для однієї проблеми [64, с. 19]. Це мислення характеризується гнучкістю, оригінальністю та швидкістю генерації ідей. С. Меднік розглядав креативність як здатність встановлювати неочевидні зв'язки між різними об'єктами або ідеями. Він вважав, що люди з високою

креативністю мають розширену асоціативну мережу, яка дозволяє їм генерувати несподівані рішення [39]. Д. Канеман довів, що креативне мислення часто спирається на швидкі, автоматичні процеси, які базуються на попередньому досвіді. Це пояснює феномен інсайту, коли рішення приходить несподівано [2]. Дж. Флавелл наголошував, що креативні люди здатні контролювати власні когнітивні процеси, аналізувати ефективність своїх підходів і коригувати їх у разі необхідності [18]. З нейропсихологічної точки зору, дослідження А. Дітріх показали, що креативність пов'язана з активністю префронтальної кори головного мозку, особливо в правій півкулі, яка відповідає за асоціативне мислення та гнучкість когнітивних процесів [63, с.78].

Сучасні методи навчання повинні сприяти розвитку креативності в учнів. К. Робінсон підкреслював, що традиційна освіта пригнічує креативність через надмірну стандартизацію, орієнтацію на правильні відповіді та покарання за помилки. Розглянемо ефективні освітні стратегії, наприклад, проблемне навчання [52, с. 63]. Б. Хмело-Сілвер довела, що цей метод розвиває критичне мислення та креативність через аналіз реальних проблем і пошук нестандартних рішень.

Автор методу проєктного навчання Ф. Блуменфельд зазначав, що учні, які працюють над довготривалими проєктами, частіше демонструють креативність, оскільки самостійно шукають інформацію та аналізують її [45]. Т. Браун розробив підхід дизайн-мислення, що включає етапи емпатії, ідеяції, прототипування та тестування для створення інноваційних рішень. Дж. Гі довів, що ігрові елементи у навчанні (гейміфікація та сторітелінг) сприяють розвитку уяви та творчого мислення [3].

Варто зауважити, що рівень креативності учнів значною мірою залежить від соціального середовища та мотивації [36]. Т. Амабайл показала, що внутрішня мотивація відіграє ключову роль у розвитку креативності. Також одними з ключових детермінант цього процесу є автономія та самовираження, психологічна безпека, а також соціальна взаємодія, кожна з яких сприяє

формуванню сприятливого середовища для реалізації творчого потенціалу індивіда [14, с. 78].

Автономія як базовий психологічний ресурс особистості визначає можливість вільного вибору, самостійного прийняття рішень та усвідомлення власної відповідальності за творчу діяльність. Дослідження у сфері когнітивної психології Е. Десі, Р. Раян підтверджують, що автономія тісно пов'язана з внутрішньою мотивацією, яка є визначальним чинником креативності [21]. Самовираження, як процес зовнішньої репрезентації індивідуального досвіду через творчі практики, посилює здатність особистості до оригінального мислення та нестандартних рішень. Відсутність жорстких обмежень і тиску зовнішнього середовища сприяють виявленню індивідуальних креативних особливостей, а також розвитку дивергентного мислення [59].

Поняття психологічної безпеки у контексті креативності охоплює відчуття довіри, підтримки та відсутності страху перед критикою, що є необхідним для відкритого висловлення нових ідей згідно Е. Едмондсон [26, с. 37]. У безпечному середовищі індивід має можливість експериментувати, ризикувати та виявляти нові способи мислення без побоювання через можливі соціальні наслідки. Психологічна безпека особливо важлива у групових умовах, де ефективна комунікація та толерантність до інновацій підвищують ймовірність генерації оригінальних рішень. Водночас, її наявність знижує рівень тривожності та сприяє когнітивній гнучкості – одному з провідних механізмів творчого мислення [16].

Креативність формується не лише як індивідуальна риса, а й у процесі соціальних комунікацій. На думку М. Чиксентмігаї взаємодія з оточенням створює умови для обміну ідеями, розширення когнітивного простору та активізації евристичних стратегій [35]. Колаборативна діяльність сприяє комбінуванню різних точок зору та розвитку синергетичних ефектів у творчому процесі [42]. Згідно Л. Виготського, соціальні аспекти креативності також включають механізми соціального навчання, що дозволяють інтегрувати культурний та когнітивний досвід у процес генерації нових ідей [60, с. 87].

Таким чином, автономія та самовираження, психологічна безпека і соціальна взаємодія виступають фундаментальними чинниками розвитку креативності, що забезпечують оптимальні умови для творчого мислення та поведінки. Їхній взаємозв'язок сприяє формуванню внутрішньої мотивації, розширенню простору для інновацій та ефективному використанню потенціалу особистості в різних сферах діяльності.

1.3. Методи та підходи до реалізації проєктного навчання в системі сучасної освіти

Проєктне навчання є одним з найважливіших інноваційних напрямів у сучасній педагогіці, що активно застосовується для розвитку пізнавальної, соціальної та професійної компетентності учнів. Наукові підходи до проєктного навчання базуються на численних теоріях та концепціях, які розвивають індивідуальні та колективні здібності учнів через активне, дослідницьке і практичне навчання. Застосування конструктивістського, соціокультурного, проблемно-орієнтованого, діяльнісного, компетентнісного та інформаційно-комунікаційного підходів забезпечує багатогранність проєктного навчання і дозволяє ефективно інтегрувати теоретичні знання з практичними навичками, що є важливим у контексті сучасної освіти [11].

1. Конструктивістський підхід Ж. Піаже, Л. Виготського, Дж. Брунера визначає навчання як процес активного конструювання знань учнем на основі його особистого досвіду та взаємодії з навколишнім середовищем. Цей підхід підкреслює, що знання – це не готовий продукт, який передається від учителя до учня, а формується в результаті активної діяльності останнього.

Основні принципи конструктивізму: активне залучення учня до навчального процесу через проблеми, які він самостійно досліджує; розвиток критичного мислення та умінь самостійно шукати відповіді на питання та важливість взаємодії з оточуючим середовищем, включаючи інструменти та соціальні контексти. У проєктному навчанні конструктивістський підхід

реалізується через організацію дослідницької діяльності, розв'язання практичних завдань, що є важливими для учнів і активне залучення їх до рефлексії над процесом навчання [55, с. 65].

2. Соціокультурний підхід Л. Виготського підкреслює важливість соціального контексту і культурних інструментів у розвитку когнітивних процесів. Згідно цієї теорії, знання та навички формуються через спільну діяльність в соціальному середовищі, а взаємодія з іншими людьми є важливою складовою процесу навчання.

Основні принципи соціокультурного підходу: навчання через взаємодію з більш досвідченими особами (учителями, однолітками); використання культурних і мовних інструментів для розвитку когнітивних функцій; роль «зони найближчого розвитку», де учень може розвиватися за допомогою підтримки. У проєктному навчанні цей підхід реалізується через організацію групової діяльності, кооперацію між учнями та вчителями, а також через використання різноманітних культурних та технологічних інструментів для досягнення навчальних цілей.

3. Проблемно-орієнтований підхід Г. Барроуз, Дж. Дьюї ставить на перший план використання реальних проблем або задач, які потребують розв'язання за допомогою інтеграції знань з різних предметних галузей. Це дозволяє учням не лише освоювати теоретичні аспекти, але й застосовувати їх на практиці.

Основні принципи проблемного навчання: фокус на реальних, складних проблемах, що мають практичне значення; залучення учнів до процесу вирішення проблем і дослідження різних шляхів їх розв'язання; розвиток навичок критичного мислення, аналітичної діяльності та колективної роботи. У проєктному навчанні цей підхід реалізується через організацію роботи над складними задачами, що мають на меті вирішення реальних проблем, що можуть бути актуальними для учнів та їхнього оточення [12].

4. Діяльнісний підхід А. Леонтьєва, П. Гальперіна акцентує увагу на практичних аспектах навчання, які дозволяють учням засвоювати знання через

активну діяльність, що має конкретні цілі. Діяльність розглядається як процес, що складається з певних етапів, від початкового мотивування до оцінки кінцевого результату.

Основні принципи діяльнісного підходу: навчання через реальну діяльність, спрямовану на досягнення певної мети; розвиток навичок планування, організації та виконання завдань; оцінка результатів діяльності та аналіз отриманих даних. У проєктному навчанні цей підхід реалізується через постійну активність учнів: планування, виконання проєктних завдань, аналіз результатів та їх презентація. Це дозволяє учням отримати практичний досвід і навички для вирішення реальних завдань [19, с. 76].

5. Компетентнісний підхід П. Хагера, Я. Ераута спрямований на розвиток в учнів тих знань, умінь і навичок, які дозволяють їм ефективно виконувати завдання в різних професійних і соціальних контекстах. Цей підхід робить акцент на інтеграції теоретичних знань і практичних умінь.

Основні принципи компетентнісного підходу: розвиток компетентностей, що включають знання, навички та ставлення; орієнтація на формування здатності до самостійного прийняття рішень у реальних ситуаціях; Інтеграція навчального процесу із життєвими ситуаціями, що дозволяє застосовувати знання на практиці. У проєктному навчанні цей підхід реалізується через виконання завдань, які передбачають застосування знань і навичок у реальних ситуаціях, розвиток міжпредметних зв'язків і умінь вирішувати комплексні проблеми.

6. Інформаційно-комунікаційний підхід Дж. Сілі Браун, П. Дюгі акцентує увагу на використанні сучасних технологій та цифрових інструментів у навчальному процесі. Враховуючи швидкий розвиток інформаційних технологій, цей підхід є необхідним для інтеграції цифрових технологій у навчання.

Основні принципи інформаційно-комунікаційного підходу: використання цифрових технологій як інструментів для пошуку, обробки та презентації інформації; розвиток інформаційної грамотності учнів; створення

інтерактивних платформ для взаємодії між учнями та педагогами. У проєктному навчанні цей підхід реалізується через використання цифрових ресурсів для збору інформації, створення віртуальних презентацій, онлайн-співпраці та представлення результатів [13].

Реалізація проєктного навчання в сучасній освітній практиці ґрунтується на низці принципів, які визначають його ефективність та сприяють досягненню педагогічних і навчальних цілей. Ці принципи сприяють створенню умов для розвитку самостійного мислення учнів, їхньої активної участі в процесі навчання та інтеграції теоретичних знань у практичні діяльності [15, с. 49]. Розглянемо основні принципи реалізації проєктного навчання.

1. Принцип активності учнів. Проєктне навчання орієнтується на активну участь учнів у навчальному процесі. Це означає, що учні активно залучаються до створення, дослідження та вирішення конкретних завдань. Активність проявляється у формуванні проблемних ситуацій, пошуку рішень, плануванні та виконанні проєктних завдань. Учні самостійно визначають тему проєкту, планують етапи роботи, обирають стратегії вирішення проблем, проводять дослідження та презентації результатів, що стимулює їхню відповідальність та ініціативність.

2. Принцип міжпредметної інтеграції. Проєктне навчання передбачає інтеграцію знань з різних дисциплін, що дозволяє створювати цілісне уявлення про явища, процеси та проблеми. Такий підхід дає можливість учням не лише застосовувати теоретичні знання, але й вивчати предмети в їхній взаємозв'язку, що сприяє розвитку системного мислення. Під час роботи над проєктами учні використовують знання з різних навчальних предметів (математика, природничі науки, соціальні дисципліни), що дозволяє їм будувати багатогранне розуміння предмету дослідження і його практичного застосування.

3. Принцип реальності. Проєктне навчання повинно ґрунтуватися на реальних задачах і проблемах, які мають практичне значення. Це дозволяє учням побачити зв'язок між навчанням і реальним життям, що стимулює їхню

мотивацію та зацікавленість. Реалізація принципу відбувається через використання реальних прикладів, завдань і сценаріїв, що можуть бути актуальними для учнів або їхнього оточення (наприклад, екологічні проблеми, соціальні виклики, технологічні інновації). Це забезпечує учням можливість застосувати здобуті знання для вирішення реальних проблем.

4. Принцип співпраці та командної роботи. Проектне навчання ґрунтується на принципі спільної діяльності, де учні працюють у командах, обмінюються ідеями, розподіляють ролі та відповідальність. Така форма навчання сприяє розвитку соціальних навичок, комунікації, колективної відповідальності та здатності до співпраці. Реалізація принципу можлива через організацію роботи в малих групах, де кожен учень має чітко визначену роль, що дозволяє максимально ефективно використати потенціал кожного. У процесі співпраці учні навчаються делегувати завдання, слухати думки інших та знаходити компромісні рішення.

5. Принцип критичного мислення та рефлексії. Проектне навчання передбачає постійну рефлексію на всіх етапах: від початкового планування до завершення проєкту. Це сприяє розвитку критичного мислення, здатності оцінювати власну діяльність, виявляти помилки і знаходити шляхи їх усунення.

Реалізується шляхом постійного обговорення етапів виконання проєкту, аналіз ходу роботи, обговорення досягнутих результатів і оцінка того, що могло бути зроблено краще. Також важливим є залучення до рефлексії не тільки вчителя, а й однолітків через взаємне оцінювання.

6. Принцип самостійності та автономії учнів. Проектне навчання сприяє розвитку самостійності учнів, що виражається в їхній здатності самостійно визначати цілі, планувати етапи роботи, організовувати навчальний процес і здійснювати рефлексію.

Важливо надавати учням можливості приймати власні рішення щодо змісту, форм і методів виконання проєкту. Це включає вибір теми, дослідницької стратегії, а також оцінку результатів на основі індивідуальних і групових критеріїв.

7. Принцип інтеграції технологій. Інформаційно-комунікаційні технології є важливою частиною проєктного навчання, оскільки вони дозволяють учням здійснювати пошук, обробку та представлення інформації в зручному для них форматі. Це також забезпечує розвиток навичок цифрової грамотності.

Можна використовувати мультимедійні ресурси, комп'ютерних програм, Інтернет-платформ для збору, обробки та презентації даних. Наприклад, створення візуальних презентацій, веб-сайтів, відео або інших цифрових продуктів для демонстрації результатів проєкту.

8. Принцип оцінювання результатів на основі критеріїв. Проєктне навчання включає оцінювання на всіх етапах: від визначення завдань до оцінки результатів. Важливо, щоб оцінка була чітко пов'язана з заздалегідь визначеними критеріями, що дозволяє не лише підсумовувати досягнення, а й сприяє розвитку у учнів навичок самооцінки та корекції власної діяльності.

Реалізується через визначення конкретних критеріїв оцінки на кожному етапі проєкту, а також залучення учнів до процесу оцінювання якості виконаної роботи (як своєї, так і роботи однолітків). Оцінка може бути як формувальною (на етапах виконання), так і підсумковою (у підсумку).

9. Принцип різноманітності методів та форм навчання. Проєктне навчання має включати різноманітні методи та форми роботи, щоб задовольнити різні потреби учнів і дозволити кожному знайти підхід до навчання. Це може бути як індивідуальна робота, так і групова діяльність, як класична лекція, так і використання новітніх технологій.

Реалізація принципу – комбінування різних форм діяльності, таких як дослідницька робота, презентація, експеримент, візуалізація даних, дебати, рольові ігри, що дозволяють учням активно взаємодіяти з інформацією і один з одним.

Принципи реалізації проєктного навчання є основою для створення освітнього середовища, яке сприяє розвитку критичного мислення, самостійності, комунікаційних та соціальних навичок учнів. Вони допомагають учням не лише освоювати нові знання, а й застосовувати їх на практиці, що

сприяє глибшому засвоєнню матеріалу та розвитку професійних компетентностей [22].

Методологічна структура проєктного навчання охоплює чітко визначені етапи, кожен з яких виконує свою функцію в процесі реалізації проєкту. Враховуючи потреби сучасної освіти, цей процес має бути організований так, щоб забезпечити максимально ефективне застосування знань і навичок учнів, а також сприяти розвитку їхніх критичних, креативних і дослідницьких здібностей.

Наведемо детальний опис п'яти основних етапів проєктного навчання, які включають постановку проблеми, дослідження та планування, реалізацію проєкту, презентацію та оцінювання результатів, а також рефлексію та корекцію [34, с. 126].

1. Постановка проблеми та визначення теми проєкту

Перший етап проєктного навчання є фундаментальним, оскільки саме на ньому формується основа для подальшої діяльності учнів. На цьому етапі важливо чітко сформулювати проблему, що підлягає вирішенню, а також визначити тему проєкту, яка повинна бути актуальною, цікавою та мати значення для реального світу.

Етап передбачає наступні складові: визначення проблеми чи запитання, яке потребує вирішення, в результаті чого учні мають отримати змогу дослідити її з різних перспектив; формулювання цілей і завдань проєкту, що дозволить детально розробити стратегію дій; формування конкретної теми проєкту, яка відповідає науковим інтересам учнів і має практичне значення; участь учнів у виборі теми проєкту, що сприяє підвищенню мотивації до роботи та розвитку їхньої самостійності.

Завданнями етапу є створення чіткої проблемної ситуації, яка стимулює цікавість і спонукає до дослідження, формулювання цілей і завдань, а також узгодження очікуваних результатів.

2. Дослідження та планування

Цей етап включає підготовку до реалізації проєкту, що передбачає аналіз наявної інформації, вибір необхідних методів і стратегій дослідження, а також створення детального плану роботи, який визначатиме етапи виконання проєкту.

Етап містить такі складові: пошук та аналіз літератури, збору даних, а також проведення попередніх досліджень, що стосуються теми проєкту; вибір методів і технологій, що будуть використовуватись для досягнення поставлених цілей; складання детального плану виконання проєкту, що включає визначення термінів, етапів роботи, відповідальності членів групи та необхідних ресурсів; обговорення стратегій роботи з учнями, визначення основних завдань для кожного етапу та формування системи контролю за виконанням.

Мета етапу – визначення джерел інформації, вибір методів дослідження, створення чіткого плану діяльності, що дозволяє ефективно і системно досягати загальної мети проєкту.

3. Реалізація проєкту

На цьому етапі учні безпосередньо виконують завдання, передбачені планом, активно працюють як індивідуально, так і в групах. Реалізація проєкту передбачає використання отриманих знань і навичок для вирішення конкретних проблем та досягнення встановлених цілей.

На цьому етапі відбувається практична реалізація проєкту шляхом виконання запланованих завдань, застосування теоретичних знань у практичних умовах; пошук і використання додаткових ресурсів (матеріалів, технологій, експертів); виконання дослідницьких робіт, експериментів, тестувань, побудова моделей, проведення опитувань чи інших заходів, залежно від теми проєкту; регулярний моніторинг процесу виконання, корекція роботи на основі результатів проміжних етапів.

Завдання етапу: оперативне виконання завдань, організація роботи групи, оперативне коригування дій залежно від результатів, моніторинг досягнення проміжних результатів.

4. Презентація та оцінювання результатів

Завершення проєкту передбачає підготовку результатів роботи до представлення широкій аудиторії, а також оцінку якості виконання роботи відповідно до заздалегідь визначених критеріїв.

На цьому етапі відбувається підготовка та проведення презентації результатів проєкту, де учні демонструють досягнення, зокрема рішення проблеми, отримані висновки та запропоновані рекомендації; визначення критеріїв оцінювання, що включають аналіз якості результатів, виконання завдань, організаційних аспектів та застосування знань; оцінка роботи учнів вчителем та однолітками, що включає як самостійне, так і взаємне оцінювання; збір відгуків від учасників презентації, аналіз того, як проєкт був сприйнятий і який практичний вплив він може мати. Тут важливо здійснити підготовку та організацію презентації, провести оцінювання якості результатів і процесу виконання проєкту за допомогою чітко визначених критеріїв та завершити проведення аналізу отриманих результатів.

5. Рефлексія та корекція

Останній етап передбачає підсумкову рефлексію, на якій учні оцінюють як процес роботи, так і кінцеві результати проєкту. Це важливий етап для розвитку критичного мислення та самосвідомості учнів, а також для корекції недоліків, які могли виникнути під час роботи.

На цьому етапі відбувається рефлексія учнів стосовно виконаного проєкту: що вдалося, що не вдалося, які труднощі виникли, а також які стратегії виявилися ефективними; оцінка внеску кожного учасника в роботу групи, визначення сильних і слабких сторін у командній взаємодії; корекція допущених помилок і недоліків, визначення того, як можна поліпшити процес роботи у майбутньому та обговорення можливості подальшої реалізації отриманих результатів, коригування підходів у наступних проєктах.

Цей етап сприяє розвитку самокритичності та аналітичних навичок учнів, виявленню проблемних аспектів та знаходженню способів їх усунення для покращення результатів у майбутньому [49, с. 88].

Методологічна структура проєктного навчання, побудована на основі цих етапів, забезпечує систематичний підхід до розв'язання проблем, сприяє активному навчанню, розвитку дослідницьких навичок, креативності і критичного мислення учнів. Кожен з етапів виконує важливу роль у досягненні навчальних результатів і розвитку особистісних компетенцій учнів.

1.4. Вплив проєктного навчання на формування креативного мислення в учнів

Дослідження впливу проєктного навчання на розвиток креативного мислення учнів є предметом наукового інтересу як зарубіжних, так і вітчизняних учених. У численних емпіричних роботах доведено, що використання проєктної діяльності сприяє формуванню навичок творчого мислення, критичного аналізу та самостійного розв'язання проблем.

Один із найвідоміших експериментальних аналізів впливу проєктного навчання на креативне мислення було проведено в межах дослідження А. Колмос, де зазначено, що студенти, які навчалися за проєктною методикою, демонстрували вищий рівень оригінальності та когнітивної гнучкості порівняно з тими, хто навчався за традиційними методами. Підтвердження цієї тези знаходимо також у роботах Дж. Томаса, який визначив, що застосування проєктних завдань у шкільній освіті сприяє активізації уяви та розвитку навичок креативного вирішення проблем. Дослідник виявив, що учні, які брали участь у навчальних проєктах, частіше генерували нові ідеї та використовували міжпредметні зв'язки у своїх рішеннях [25, с. 36].

У роботі Т. Баррета та Л. Едвардса доводиться, що в умовах проєктного навчання учні частіше проявляють ініціативність та винахідливість, оскільки методика стимулює рефлексію, саморегуляцію та активне залучення до навчального процесу. Дослідники дійшли висновку, що інтеграція проєктної діяльності в навчальний процес позитивно впливає на здатність учнів до дивергентного мислення.

Метаналіз досліджень, проведений Д. Діном та Дж. Кендріком, показав, що учні, залучені до проєктного навчання, демонструють значно вищий рівень оригінальності мислення та навичок самостійного розв'язання проблем. Автори також наголошують, що особливо виражений ефект спостерігається у дітей молодшого шкільного віку, коли закладаються основи творчої діяльності.

Серед вітчизняних учених, які досліджували вплив проєктного навчання на креативне мислення, варто відзначити роботи Н. Бібік та О. Пометун. Зокрема, Н. Бібік підкреслює, що використання проєктної діяльності сприяє формуванню в учнів навичок творчого мислення, адже цей підхід стимулює дослідницьку активність і розвиток критичного аналізу інформації [29].

О. Пометун у своїх роботах наголошує, що впровадження проєктного навчання дозволяє створити умови для розвитку особистісно-зорієнтованого навчання, що, своєю чергою, активізує процеси творчого мислення. Дослідниця виокремлює такі чинники, які сприяють розвитку креативності в умовах проєктної діяльності:

створення ситуації проблемного пошуку;

надання учням можливості самостійно обирати шляхи розв'язання завдань;

стимулювання співпраці та інтерактивної взаємодії.

Дослідження О. Мороза продемонструвало, що учні, які працюють у форматі навчальних проєктів, демонструють вищий рівень адаптивності до нових завдань та здатність знаходити нестандартні рішення, ніж ті, хто навчається за традиційними методами [50, с. 61].

О. Лілік та О. Сазонова у своїй статті аналізують методику розвитку творчого проєктного мислення на уроках української літератури. Вони підкреслюють важливість використання проблемних завдань та створення творчого середовища для формування рефлексивних, дослідницьких і комунікативних навичок учнів. У сфері вивчення історичних та правничих дисциплін Ю. Деркаченко, Ю. Яковенко та А. Ємельянова досліджують застосування методу проєктів для розвитку критичного мислення студентів.

Вони зазначають, що проєктна діяльність сприяє підвищенню мотивації до навчання, розширенню кругозору та формуванню навичок аналізу й аргументації.

Г. Бондаренко розглядає використання проєктних технологій на уроках української мови в старших класах. Вона обґрунтовує, що такі методи стимулюють пізнавальну активність учнів, сприяють розвитку творчих умінь та формуванню самоосвітньої компетентності. У контексті професійної підготовки М. Личук та О. Ножовнік аналізують вплив інноваційних педагогічних технологій на покращення когнітивного та творчого мислення студентів. Вони підкреслюють значущість технологічно опосередкованого навчального середовища для підвищення мотивації та розвитку критичного мислення [51].

Щодо початкової освіти, Н. Костючик у своїй магістерській роботі досліджує розвиток креативного мислення молодших школярів через активізацію творчої діяльності та використання інноваційних технологій у форматі співтворчості. Ці дослідження свідчать про ефективність проєктного навчання у формуванні креативного мислення учнів та студентів, підкреслюючи важливість створення відповідного навчального середовища та застосування інноваційних методів для стимулювання творчої активності [28].

Загалом, як зарубіжні, так і вітчизняні дослідження підтверджують ефективність проєктного навчання у формуванні креативного мислення учнів. Використання цієї методики сприяє розвитку таких компонентів креативності, як флюентність, гнучкість, оригінальність та здатність до комплексного вирішення завдань.

Висновки до розділу

Проєктне навчання є інтегративною освітньою технологією, що ґрунтується на самостійному виконанні учнями комплексних завдань, які мають практичну значущість та орієнтовані на міждисциплінарний підхід. Його

концептуальна основа полягає у створенні освітнього середовища, яке сприяє розвитку дослідницьких, комунікативних і аналітичних навичок учнів. У науковій літературі підкреслюється, що проєктне навчання базується на конструктивістських теоріях пізнання, зокрема на ідеях Дж. Дьюї та В. Кілпатрика, які визначають навчання як активний процес, у якому знання набуваються через практичний досвід. Основними концепціями цього підходу є проблемно-орієнтоване навчання, кооперативне навчання, навчання через дослідження та міждисциплінарний підхід.

Встановлено, що креативність як психологічне явище досліджується в межах когнітивних, особистісно-мотиваційних та соціокультурних підходів. Згідно з теоріями Дж. Гілфорда, Е. Торренса та Г. Гарднера, розвиток креативності залежить від дивергентного мислення, здатності до генерування нових ідей та застосування нестандартних підходів до розв'язання проблем. У сучасних освітніх дослідженнях наголошується, що формування креативного мислення потребує створення сприятливого середовища, в якому забезпечується розвиток уяви, гнучкості, оригінальності та вміння адаптуватися до нових умов. Важливим аспектом є формування внутрішньої мотивації учнів через залучення до діяльності, що має особистісний сенс та забезпечує високий рівень автономії у прийнятті рішень.

У сучасних освітніх системах проєктне навчання реалізується через різноманітні методи, що передбачають активну взаємодію учнів, інтеграцію міждисциплінарних знань та створення практично значущих продуктів. Серед основних методів слід виокремити: проблемний метод, метод кейсів, метод дизайну мислення, метод мозкового штурму та метод рольових ігор. Ефективна реалізація проєктного навчання в освітній системі вимагає застосування таких підходів, як особистісно-орієнтоване навчання, компетентнісний підхід, STEM-освіта та цифрові технології. Доведено, що застосування інтерактивних методів навчання, зокрема роботи в малих групах, проєктних сесій та використання цифрових інструментів, сприяє підвищенню мотивації учнів, покращенню їхніх аналітичних навичок і здатності до самостійного прийняття рішень.

Також досліджено, що проєктне навчання сприяє розвитку креативного мислення учнів шляхом залучення їх до діяльності, що потребує нестандартних рішень, синтезу інформації з різних джерел та застосування отриманих знань у нових контекстах. Наукові дослідження свідчать, що участь у проєктній діяльності стимулює розвиток когнітивної гнучкості, навичок критичного аналізу, дивергентного мислення та здатності до творчого підходу у вирішенні проблем. Важливим аспектом є формування навичок рефлексії, що дозволяє учням усвідомлювати власні пізнавальні стратегії та знаходити нові шляхи для самовдосконалення. Впровадження проєктного навчання також сприяє підвищенню рівня автономності учнів, розвитку їхньої самоорганізації та мотивації до навчання, що є ключовими чинниками успішної креативної діяльності.

Таким чином, проєктне навчання є ефективною методологією, що не лише забезпечує оволодіння знаннями, але й сприяє формуванню ключових компетентностей, необхідних для сучасного суспільства, серед яких креативність відіграє визначальну роль.

РОЗДІЛ 2

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ ПРОЄКТНОГО НАВЧАННЯ ДЛЯ РОЗВИТКУ КРЕАТИВНОСТІ УЧНІВ

2.1. Організація та методи експериментального дослідження

Експериментальна база дослідження була сформована на базі комунального закладу загальної середньої освіти «Ліцей № 2 Хмельницької міської ради», що містить сучасне освітнє середовище із розвиненою інфраструктурою, сприятливою для реалізації емпіричних досліджень у сфері психології та педагогіки. Вибір саме цього закладу обумовлений його відкритістю до наукових експериментів, а також наявністю необхідних організаційних та кадрових ресурсів для проведення дослідницької роботи.

У дослідженні взяли участь 80 учнів 5-7 класів, з яких 45 (56,25 %) становили хлопці, а 35 (43,75 %) – дівчата. Віковий діапазон респондентів коливався від 10 до 14 років, що відповідає періоду середнього шкільного віку, котрий є критичним для формування особистісних, когнітивних та емоційно-вольових характеристик, що, водночас, зумовлює необхідність дослідження певних психологічних та соціально-педагогічних аспектів їхнього розвитку.

З метою дотримання етичних норм та забезпечення добровільності участі в дослідженні кожен учень був ознайомлений із детальною інформацією щодо цілей, завдань, методів та потенційних наслідків участі у дослідницькому процесі. Пояснювальна робота здійснювалася у доступній формі, враховуючи вікові особливості дітей, що сприяло усвідомленому прийняттю рішення щодо участі.

Дослідження проводилося відповідно до міжнародних та національних етичних стандартів психологічних та педагогічних досліджень. Усі респонденти брали участь на добровільних засадах, що було зафіксовано у відповідних документах, зокрема, у формах поінформованої згоди, підписаних

самими учнями, а також їхніми батьками або законними представниками. Отримання згоди батьків було необхідним елементом дослідницького процесу, що гарантувало дотримання прав неповнолітніх учасників та їхню захищеність від можливих негативних наслідків. Загалом організація дослідження передбачала чітке дотримання науково обґрунтованих методичних підходів, що забезпечило його валідність, надійність та відповідність сучасним вимогам емпіричної психології та педагогіки.

У процесі проведення дослідження одним із основних методів збору емпіричних даних було спостереження, яке застосовувалося для оцінки особливостей поведінки учнів під час виконання завдань у межах проєктної діяльності. Спостереження здійснювалося у звичайних умовах навчального середовища, що дозволило зафіксувати реальні прояви активності учнів, їхню взаємодію в групах, рівень залучення до виконання завдань, а також індивідуальні особливості підходів до розв'язання поставлених проблем.

Основна увага під час спостереження зосереджувалася на оцінці трьох характеристик:

рівень самостійності – здатність учнів самостійно планувати свою діяльність, організувати роботу, ухвалювати рішення без постійного керівництва зі сторони вчителя;

рівень ініціативності – готовність учнів до прояву власної активності, висунування нових ідей, пропозицій, а також їхня схильність до самостійного пошуку способів реалізації поставлених завдань;

рівень творчості – здатність учнів знаходити нестандартні рішення, генерувати оригінальні ідеї, використовувати творчі підходи в процесі проєктної діяльності.

Для забезпечення об'єктивності результатів спостереження здійснювалося за єдиними критеріями, що були розроблені заздалегідь, а також у різних навчальних ситуаціях, що дозволило відстежити стабільність прояву досліджуваних характеристик у динаміці. Дані, отримані в результаті спостереження, використовувалися для подальшого аналізу та узагальнення

висновків щодо рівня розвитку самостійності, ініціативності та творчості в учнів середнього шкільного віку в умовах проєктної діяльності.

Дослідження ставлення учнів і вчителів до проєктного навчання дозволило оцінити його ефективність, виявити сильні та слабкі сторони, а також розробити рекомендації щодо його вдосконалення в освітньому процесі. Тому ми розробили авторські анкети для вчителів та учнів (додатки А, Б) та склали перелік запитань для опитування у форматі усної бесіди. Для учнів:

Чи вважаєте ви проєктне навчання корисним для вас? Чому?

Чи отримували ви більше задоволення від проєктної роботи, порівняно із традиційними методами навчання?

Як ви оцінюєте рівень своєї креативності до і після участі у навчальних проєктах?

Чи змінюється ваша мотивація до навчання під час роботи над проєктами?

Для вчителів:

Як ви оцінюєте ефективність проєктного навчання у розвитку креативного мислення учнів?

Чи спостерігали ви якісні зміни у підходах до навчання після впровадження проєктної методики?

Які чинники заважають активному використанню проєктного навчання у школі?

Чи отримували ви позитивні відгуки від учнів щодо проєктного навчання?

Результати анкетування та опитування допомогли виявити, наскільки ефективним є проєктне навчання для розвитку креативного мислення, які труднощі існують при його впровадженні та які напрями вдосконалення можна запропонувати.

Для вимірювання рівня креативності учнів ми застосували тест креативного мислення Е. Торренса. Тест Е. Торренса широко використовується у педагогічній психології, когнітивній психології, дослідженнях креативного

потенціалу та інноваційного мислення. Його результати можуть бути застосовані для ідентифікації дітей із високим рівнем творчих здібностей; формування програм розвитку креативності в освітньому процесі; вивчення зв'язку між креативністю та іншими когнітивними та особистісними характеристиками; діагностики творчого потенціалу в професійній сфері. Методика відзначається високою надійністю та валідністю, однак вимагає професійної інтерпретації результатів. Був розроблений Е. Торренсом у 1966 році на основі концепції дивергентного мислення, що запропонована Дж. Гілфордом [61]. Дивергентне мислення, на відміну від конвергентного, характеризується здатністю до генерації великої кількості оригінальних ідей та пошуку нестандартних рішень проблемних ситуацій. Е. Торренс розглядав креативність як інтегральну когнітивну характеристику, що включає гнучкість, оригінальність, швидкість та розробленість мислення. Його тест спрямований на вимірювання цих параметрів та їхніх складових через різні вербальні та фігуративні завдання [63].

Тест складається з двох основних батарей: вербальна батарея – оцінює вербальну креативність за допомогою вирішення завдань, що вимагають формулювання оригінальних ідей на основі заданих стимулів; фігурна батарея – вимірює креативність шляхом створення зображень, що передбачають завершення фігур, модифікацію стимулів та творче комбінування елементів. Кожна батарея містить кілька субтестів, що оцінюють основні компоненти креативного мислення:

швидкість мислення – кількість ідей, що генерує досліджуваний протягом обмеженого часу;

гнучкість мислення – здатність перемикатися між різними категоріями або підходами до вирішення завдань;

оригінальність – рівень унікальності та нестандартності запропонованих рішень;

розробленість – деталізація та розвиток запропонованих ідей.

Методика може застосовуватися як в індивідуальному, так і в груповому форматі. Стандартний час виконання кожної батареї – 30-45 хвилин.

Вербальні субтести містять запитання про використання об'єкта – учасник повинен придумати якомога більше способів використання певного предмета; покращення продукту – пропонується певний об'єкт або процес, який необхідно вдосконалити, розширивши його функціональні можливості; наслідки ситуації – учасник має передбачити можливі наслідки нереальної або гіпотетичної події.

Фігурні субтести мають завдання на завершення фігур – учасник отримує незавершені графічні елементи, які потрібно доповнити до цілісного зображення; конструювання картинки – із запропонованих фігур необхідно створити новий образ або сюжетну картину та фантастичні сюжети – необхідно створити оригінальну історію на основі заданого малюнка.

Обробка та інтерпретація результатів здійснюється наступним чином. Кожен компонент оцінюється за відповідною шкалою:

швидкість мислення – кількість запропонованих відповідей;

гнучкість мислення – кількість категорій, до яких належать ідеї;

оригінальність – унікальність ідей порівняно з нормативною вибіркою;

розробленість – деталізація та розширення запропонованих рішень.

Результати можуть порівнюватися із нормативними даними або аналізуватися в динаміці для оцінки розвитку креативного мислення.

Наступна методика «Незавершені фігури» Дж. Гілфорда [63]. Методика є графічним проєктивним тестом, що використовується для оцінки креативного мислення, зокрема його здатності до дивергентного продукування ідей. В основі методики лежить необхідність довільного завершення фігур, які подані у вигляді незавершених графічних елементів, що можуть мати різну форму й складність. Методика широко застосовується у психологічних дослідженнях для оцінки креативності, діагностики мисленневих стратегій, виявлення особливостей когнітивного стилю особистості. Вона використовується у психології розвитку, педагогічній психології, а також у сфері профвідбору осіб,

чия діяльність пов'язана з творчими професіями. Попри високу діагностичну цінність, методика має певні обмеження. Зокрема, результати можуть залежати від рівня художніх навичок досліджуваного, його особистісних особливостей (наприклад, рівня тривожності або перфекціонізму), а також ситуативних чинників (мотивації, емоційного стану). Водночас, критики відзначають суб'єктивність оцінювання оригінальності відповідей.

Ця методика ґрунтується на концепції дивергентного мислення, яку Дж. Гілфорд визначав як здатність індивіда продукувати різноманітні, гнучкі та оригінальні рішення. Вона дозволяє оцінити такі складові творчого потенціалу, як: креативність мислення – здатність генерувати велику кількість ідей; гнучкість мислення – здатність змінювати підходи до розв'язання проблеми; оригінальність мислення – схильність продукувати нестандартні рішення; розробленість (деталізація) – вміння розвивати запропоновану ідею.

Згідно процедури проведення діагностики, досліджуваному пропонується набір незавершених графічних зображень (зазвичай – це прості лінії, криві або геометричні фігури), які він повинен довільно доповнити таким чином, щоб вийшли осмислені малюнки. При цьому жодних обмежень щодо змістового наповнення чи художнього стилю не передбачається. Час на виконання завдання може бути фіксованим або необмеженим, залежно від дослідницької мети.

Аналіз результатів здійснюється за допомогою якісного та кількісного підходів. Кількісний аналіз: підраховується загальна кількість завершених фігур, що свідчить про рівень креативності мислення. Якісний аналіз: оцінюється варіативність підходів, унікальність ідей, а також ступінь деталізації малюнків.

Оригінальність: визначається шляхом порівняння отриманих відповідей із типовими варіантами завершення фігур. Чим рідше зустрічається певне рішення, тим вищий бал за цей параметр.

Гнучкість мислення: аналізується за допомогою класифікації відповідей за категоріями, що дозволяє визначити рівень зміни стратегій у процесі

виконання завдання. Таким чином, методика «Незавершені фігури» Дж. Гілфорда є ефективним інструментом для вивчення дивергентного мислення та творчого потенціалу особистості, однак її застосування потребує врахування індивідуально-психологічних особливостей досліджуваного та специфіки інтерпретації отриманих результатів.

Також ми використовували опитувальник креативності (К. Тейлора, в адаптації українських психологів). У процесі адаптації методики для україномовного середовища українські дослідники, зокрема, Н. Вишнякова провели комплексну валідацію, спрямовану на врахування культурних, мовних та когнітивних особливостей респондентів. Завдяки цьому тестовий інструментарій набув високої релевантності та кореляційної узгодженості з іншими показниками креативності, що використовуються в психологічних дослідженнях.

Концепція креативності, що лежить в основі опитувальника, базується на класифікації творчих проявів, яку запропонував К. Тейлор. Він виокремлював п'ять основних рівнів креативності:

1. експресивна (виражальна) креативність – здатність до спонтанного самовираження через різні форми діяльності без чітких правил та обмежень;
2. продуктивна креативність – уміння адаптувати свої творчі здібності до вирішення конкретних завдань у межах заданих умов;
3. інвентарна (інноваційна) креативність – створення нових комбінацій відомих ідей для отримання оригінальних результатів;
4. емерджентна (генеративна) креативність – продукування абсолютно нових ідей, що виходять за межі традиційних уявлень;
5. трансформуюча (парадигмальна) креативність – здатність змінювати усталені системи мислення, створювати концептуально нові підходи в різних сферах діяльності.

Опитувальник спрямований на діагностику рівня прояву кожного з вищезазначених типів креативності, що дозволяє комплексно оцінити особливості творчого потенціалу особистості.

Адаптована версія опитувальника складається із серії тверджень, які оцінюються за шкалою від 1 до 5 балів, де 1 – «зовсім не властиво», а 5 – «дуже характерно». Запитання згруповані відповідно до п'яти рівнів креативності, що дозволяє отримати диференційовану характеристику творчих здібностей індивіда.

Аналіз результатів передбачає розрахунок загального креативного коефіцієнта (КК), а також окремих показників за кожним рівнем креативності:

1. низький рівень ($КК < 20$) – свідчить про недостатню розвиненість творчого потенціалу, що може бути зумовлено відсутністю мотивації до творчої діяльності або когнітивними бар'єрами;

2. середній рівень ($КК = 20-35$) – характеризує гнучкість мислення, здатність до нестандартних рішень, однак з обмеженою варіативністю;

3. високий рівень ($КК > 35$) – вказує на сформовану креативну компетентність, наявність виражених здібностей до генерації нових ідей та трансформації інформації.

На завершення емпіричної частини нашого дослідження ми здійснили аналіз продуктів діяльності через вивчення творчих проєктів учнів з метою оцінки рівня їхньої креативності. Метод дозволяє досліджувати не лише кінцевий результат діяльності, але й процес створення, що дає змогу комплексно оцінити рівень творчого потенціалу. Аналіз продуктів діяльності ґрунтується на концепції креативності, яка визначає її через флюентність, гнучкість, оригінальність та розробленість. Також враховується модель оцінки творчого потенціалу Т. Амабайл, згідно з якою креативний продукт має відповідати таким критеріям, як новизна, доцільність і рівень розробленості.

Оцінка творчих проєктів здійснюється через контент-аналіз, експертне оцінювання та бальну шкалу для вимірювання основних показників креативності. До уваги беруться такі характеристики:

оригінальність – нестандартність та унікальність рішення;

гнучкість мислення – здатність комбінувати різні ідеї та змінювати підходи;

рівень деталізації – глибина та якість опрацювання ідеї;

функціональна доцільність – відповідність продукту заданим умовам.

Аналіз продуктів діяльності дозволив отримати більш об'єктивну оцінку рівня креативності, оскільки базується на реальних результатах роботи учнів. Він є ефективним як для індивідуального оцінювання, так і для педагогічного моніторингу розвитку творчих здібностей.

2.2. Діагностика рівня креативності учнів у контексті проєктного навчання

Ми здійснили анкетування 80 учнів 5-7 класів Ліцею № 2 щодо визначення особливостей впровадження проєктного навчання у їхній освітній процес. Представимо аналіз результатів відповідей на кожне з питань у відсоткових співвідношеннях.

1. Як часто у вашому навчальному процесі використовується проєктне навчання?

Дуже часто – 10% (8 учнів)

Часто – 20% (16 учнів)

Іноді – 35% (28 учнів)

Рідко – 25% (20 учнів)

Ніколи – 10% (8 учнів)

Лише 30% учнів зазначили, що проєктне навчання використовується часто або дуже часто, тоді як більшість (60%) вважають, що воно впроваджується епізодично або рідко.

2. Чи подобається вам працювати над навчальними проєктами?

Так, дуже подобається – 25% (20 учнів)

Скоріше подобається – 30% (24 учні)

Не можу визначитися – 20% (16 учнів)

Скоріше не подобається – 15% (12 учнів)

Не подобається взагалі – 10% (8 учнів)

Близько 55% учнів загалом позитивно ставляться до проєктного навчання, проте 25% мають нейтральну або негативну думку.

3. Які види проєктів ви виконували? (можна обрати кілька варіантів)

Дослідницькі – 50% (40 учнів)

Творчі – 65% (52 учні)

Практико-орієнтовані – 40% (32 учні)

Соціальні – 30% (24 учні)

Інші (наприклад, екологічні, математичні) – 15% (12 учнів)

Найпопулярнішими є творчі та дослідницькі проєкти, тоді як соціальні та практико-орієнтовані менш поширені.

4. Чи вважаєте ви, що проєктне навчання допомагає розвивати креативне мислення?

Так – 60% (48 учнів)

Частково – 30% (24 учні)

Ні – 10% (8 учнів)

Абсолютна більшість (90%) учнів визнають, що проєкти допомагають у розвитку креативного мислення.

5. Які навички, на вашу думку, розвиває участь у проєктах? (можна обрати кілька варіантів)

Креативне мислення – 70% (56 учнів)

Критичне мислення – 45% (36 учнів)

Командна робота – 80% (64 учні)

Вміння досліджувати – 50% (40 учнів)

Інше (самостійність, відповідальність) – 20% (16 учнів)

Найважливішою навичкою, яку розвиває проєктна діяльність, учні вважають вміння працювати в команді (80%).

6. Відповіді на відкриті запитання

Що вам найбільше подобається в проєктному навчанні?

Можливість творчо підходити до завдань (25%)

Співпраця з однокласниками (20%)

Практичне застосування знань (15%)

Свобода вибору теми (10%)

Використання комп'ютерних технологій (10%)

Цікаві дослідження (20%)

З якими труднощами ви стикаєтеся під час виконання проєктів?

Брак часу (30%)

Труднощі з пошуком інформації (25%)

Конфлікти у команді (20%)

Незрозумілі вимоги (15%)

Проблеми з презентацією результатів (10%)

Учні люблять творчість і співпрацю в проєктах, але зіштовхуються з дефіцитом часу і труднощами в пошуку інформації.

7. Чи бажаєте ви, щоб у навчальному процесі більше використовували проєктні методи?

Так – 55% (44 учні)

Ні – 20% (16 учнів)

Байдуже – 25% (20 учнів)

Більшість учнів (55%) хотіли б більше проєктного навчання, але чверть не має визначеної думки, а 20% не бачать у ньому цінності.

Проєктне навчання в закладі освіти використовується нерегулярно, але більшість учнів (55%) до нього позитивно ставляться. Найбільший інтерес викликають творчі та дослідницькі проєкти. Основні переваги – розвиток креативності та навичок командної роботи, проте труднощі виникають через обмежений час і проблеми з пошуком інформації. Близько половини учнів хотіли б більше проєктної діяльності в навчальному процесі.

Також ми провели анкетування серед 16 вчителів, які застосовують методи проєктного навчання у своїй практичній діяльності.

1. Як часто ви використовуєте метод проєктного навчання у своїй педагогічній діяльності?

Постійно – 12% (2 вчителі)

Часто – 31% (5 вчителів)

Іноді – 38% (6 вчителів)

Рідко – 19% (3 вчителі)

Ніколи – 0%

Лише 43% вчителів регулярно використовують проєктне навчання (постійно або часто), тоді як більшість (57%) застосовує його рідко або інколи.

2. Які типи проєктів ви зазвичай організовуєте для учнів? (можна обрати кілька варіантів)

Дослідницькі – 69% (11 вчителів)

Творчі – 81% (13 вчителів)

Практико-орієнтовані – 50% (8 вчителів)

Соціальні – 44% (7 вчителів)

Інші (екологічні, міжпредметні) – 25% (4 вчителі)

Найпопулярнішими є творчі та дослідницькі проєкти, а соціальні та практико-орієнтовані зустрічаються рідше.

3. Які труднощі виникають у вас під час реалізації проєктного навчання?

Брак часу у навчальному процесі (50%)

Недостатнє залучення учнів (31%)

Складність у проведенні оцінювання проєктів (25%)

Відсутність достатніх ресурсів (технічних, методичних) (44%)

Важко організувати командну роботу (19%)

Найбільшими проблемами є дефіцит часу та ресурсів, а також нерівномірна активність учнів.

4. Чи спостерігаєте ви позитивні зміни в креативному мисленні учнів після реалізації навчальних проєктів?

Так – 56% (9 вчителів)

Частково – 38% (6 вчителів)

Ні – 6% (1 вчитель)

94% вчителів помічають розвиток креативного мислення в учнів завдяки проєктам, хоча у 38% випадків ці зміни незначні.

5. Чи вважаєте ви, що проєктне навчання сприяє підвищенню мотивації учнів до навчання?

Так – 63% (10 вчителів)

Частково – 31% (5 вчителів)

Ні – 6% (1 вчитель)

Більшість вчителів вважає, що проєктне навчання підвищує мотивацію учнів, але ефект не завжди є значимим.

6. Які навички учнів, на вашу думку, найкраще розвиває проєктне навчання?

Креативне мислення – 75% (12 вчителів)

Критичне мислення – 56% (9 вчителів)

Вміння працювати в команді – 81% (13 вчителів)

Вміння вирішувати проблеми – 50% (8 вчителів)

Інше (самостійність, відповідальність) – 19% (3 вчителі)

Найціннішою навичкою, яку розвиває проєктне навчання, вчителі вважають командну роботу.

7. Що, на вашу думку, потрібно вдосконалити у використанні проєктного навчання?

Більше часу у навчальній програмі на проєкти (44%)

Краще методичне забезпечення (31%)

Додаткові ресурси (техніка, матеріали) (38%)

Чіткіші критерії оцінювання (25%)

Підвищення мотивації учнів до активної участі (19%)

Основними напрямками для вдосконалення є збільшення часу на проєкти та покращення методичного і матеріального забезпечення.

Таким чином, проєктне навчання активно використовується лише частиною вчителів. Найбільше практикують творчі та дослідницькі проєкти, визнаючи їхню роль у розвитку креативності та командної роботи учнів. Водночас, основними проблемами є обмежений час, нестача ресурсів і труднощі в оцінюванні проєктів. Вчителі позитивно оцінюють вплив проєктної

діяльності на креативність і мотивацію учнів, але зазначають, що для ефективнішого впровадження потрібна краща організація та підтримка.

Нижче також представимо узагальнені відповіді учнів та вчителів на питання бесіди. Для учнів:

1. Чи вважаєте ви проєктне навчання корисним для вас? Чому?

Так, вважаємо корисним, оскільки проєктне навчання дозволяє краще зрозуміти матеріал через практичне застосування. Ми вчимося працювати в команді, розвиваємо свої навички дослідження та вирішення реальних проблем. Це цікавіше і менш монотонне, ніж традиційне навчання.

2. Чи отримували ви більше задоволення від проєктної роботи, порівняно із традиційними методами навчання?

Так, однозначно отримуємо більше задоволення. Проєктне навчання дозволяє бути більш творчими, самостійно обирати завдання та знаходити нестандартні рішення. Це значно цікавіше, ніж просто слухати уроки або виконувати стандартні завдання.

3. Як ви оцінюєте рівень своєї креативності до і після участі у навчальних проєктах?

До участі у проєктах моя креативність була на низькому рівні, а після – я став більш відкритим до нових ідей, здатен шукати нестандартні рішення і думати по-новому.

4. Чи змінюється ваша мотивація до навчання під час роботи над проєктами?

Так, моя мотивація значно підвищується. Коли працюєш над проєктом, відчуваєш, що твої зусилля не йдуть на марне. Коли бачиш результат, це додає бажання вчитися більше і досягати нових висот.

Для вчителів:

1. Як ви оцінюєте ефективність проєктного навчання у розвитку креативного мислення учнів?

Проєктне навчання справді ефективно розвиває креативне мислення учнів. Вони вчать не лише запам'ятовувати інформацію, а й застосовувати

її на практиці, шукати нові підходи до вирішення задач, думати поза звичайними рамками.

2. Чи спостерігали ви якісні зміни у підходах до навчання після впровадження проєктної методики?

Так, спостерігаються зміни. Учні стали більш активними, ініціативними, і їхня здатність до критичного та творчого мислення значно покращилась. Вони почали більш охоче брати на себе відповідальність за навчальний процес.

3. Які чинники заважають активному використанню проєктного навчання у школі?

Основні чинники – це нестача часу в навчальному процесі, відсутність необхідних матеріальних та технічних ресурсів, а також потреба в додатковій підготовці вчителів. Іноді учням важко працювати в групах, що також може бути перешкодою.

4. Чи отримували ви позитивні відгуки від учнів щодо проєктного навчання?

Так, учні, зазвичай, задоволені. Вони цінують можливість працювати над реальними завданнями, відчувати, що їхня робота має практичне значення, і, загалом, процес роботи над проєктами їм подобається більше, ніж традиційні уроки.

За допомогою тесту креативного мислення Е. Торренса ми здійснили діагностику компонентів креативності учнів 5-7 класів (табл. 2.1).

Таблиця 2.1 – Компоненти креативного мислення респондентів, %

Компоненти креативного мислення	Рівень	Відсоток учнів	Опис результатів
Швидкість мислення	Високий	15%	Учні генерують більше 15 ідей за обмежений час
	Середній	45%	Учні генерують 10-14 ідей, мають достатньо часу для розробки ідеї
	Низький	30%	Учні генерують менше 10 ідей, відчують труднощі при генеруванні ідей на час

	Продовження таблиці 2.1		
	Відсутній	10%	Учні не генерують жодної ідеї під час тесту
Гнучкість мислення	Високий	20%	Учні вільно змінюють підходи і генерують ідеї з різних точок зору
	Середній	50%	Учні змінюють підходи, але лише кілька разів, зазвичай використовують один підхід
	Низький	25%	Учні важко адаптують свої ідеї або не змінюють стратегію в нових умовах
	Відсутній	5%	Учні не можуть змінювати свої підходи до вирішення завдань
Оригінальність	Високий	10%	Учні генерують нові та нестандартні ідеї, які рідко зустрічаються серед інших
	Середній	40%	Учні генерують здебільшого стандартні ідеї, але мають деяку оригінальність
	Низький	40%	Ідеї учнів є банальними або часто повторюються
	Відсутній	10%	Учні не генерують оригінальних ідей
Розробленість ідей	Високий	25%	Учні детально розвивають ідеї, додають нові аспекти та пояснення
	Середній	50%	Учні розвивають свої ідеї, але не мають глибоких пояснень або деталей
	Низький	20%	Ідеї учнів поверхневі, не розвинені до кінця
	Відсутній	5%	Учні не розвивають свої ідеї

Для аналізу результатів тесту креативного мислення Е. Торренса серед 80 учнів 5-7 класів, ми поділили їх на кілька груп за основними компонентами креативного мислення:

1. швидкість мислення – це здатність швидко генерувати ідеї або розв'язувати завдання. Тест оцінив, скільки ідей учень може запропонувати за обмежений час;

2. гнучкість мислення – це здатність швидко змінювати підхід до розв'язання проблеми або переходити до нових ідей, коли попередній підхід не спрацьовує;

3. оригінальність – це здатність генерувати нові, нестандартні ідеї, які рідко з'являються в інших учнів;

4. розробленість – це здатність детально і чітко описувати та розвивати свої ідеї, додаючи до них нові елементи та конкретні рішення.

Розподіл результатів за відсотками по основних компонентах.

1. Швидкість мислення: 15% учнів показали високу швидкість мислення (здатні генерувати більше 15 ідей за короткий проміжок часу); 45% учнів показали середній рівень швидкості мислення (від 10 до 14 ідей); 30% учнів мали низький рівень швидкості мислення (менше 10 ідей); 10% учнів не змогли дати жодної ідеї протягом часу, відведеного на завдання.

2. Гнучкість мислення: 20% учнів продемонстрували високу гнучкість (змінювали стратегії та підходи, генерували ідеї з різних точок зору); 50% учнів продемонстрували середню гнучкість (могли змінити стратегію лише кілька разів); 25% учнів мали низьку гнучкість (важко адаптували свої ідеї до змін або не могли знайти нові підходи); 5% учнів не змогли адаптувати свою думку до нових умов.

3. Оригінальність: 10% учнів продемонстрували високу оригінальність (генерували рідкісні та новаторські ідеї, які інші учні не запропонували); 40% учнів показали середню оригінальність (їхні ідеї були здебільшого стандартними, але все ж мали цікаві аспекти); 40% учнів мали низьку оригінальність (їхні ідеї були банальними або часто повторювали ідеї інших); 10% учнів не продемонстрували оригінальних ідей.

4. Розробленість: 25% учнів показали високу розробленість ідей (доповнювали свої ідеї новими аспектами, детально їх пояснювали); 50% учнів показали середню розробленість (ідеї були більш-менш розвинені, але не мали глибоких пояснень); 20% учнів мали низьку розробленість (запропоновані ідеї

були поверхневими і не мали чіткої структури); 5% учнів не змогли детально розробити свої ідеї.

Таким чином, більшість учнів (60%) мають середній рівень швидкості мислення. Це означає, що вони можуть швидко генерувати ідеї, але не завжди мають достатньо часу для розробки або їхньої оцінки. 30% учнів мають низький рівень, що може вказувати на труднощі з фокусуванням або недорозвинену здатність до генерації ідей під час обмеженого часу. Середній рівень гнучкості (50%) серед учнів свідчить про те, що вони можуть адаптувати свої підходи, але це ще потребує вдосконалення. Лише 20% учнів мають високу гнучкість, що є хорошим показником для розвитку критичного мислення та інноваційних стратегій. Ті, хто має низьку гнучкість (25%), можуть бути більш схильними до стереотипних або фіксованих підходів до вирішення завдань. Оригінальність є найменш розвинутою серед учнів. Тільки 10% показали високу оригінальність, що вказує на обмежену здатність генерувати нові, нестандартні ідеї. Це може бути наслідком недостатнього розвитку творчого підходу до навчальних завдань або недооцінки важливості оригінальних ідей. Розробленість ідей є сильною стороною більшості учнів (75% мають середній або високий рівень), що свідчить про здатність працювати над деталями та структурувати свої думки. Водночас, деякі учні ще потребують більше тренування в цій сфері, щоб їхні ідеї стали більш чіткими та практичними.

Загальні результати вказують на те, що більшість учнів мають середній рівень креативного мислення, що свідчить про наявність базових здібностей до креативного підходу до навчання, але потребують додаткових практик для розвитку швидкості, оригінальності та гнучкості мислення. Швидкість і гнучкість мислення потребують вдосконалення, оскільки більшість учнів не здатні швидко генерувати ідеї та адаптувати свої стратегії до нових умов. Оригінальність є слабким місцем більшості учнів, що може свідчити про відсутність мотивації до нестандартних рішень або страх перед помилками. Розробленість ідей є сильною стороною учнів, що демонструє їхню здатність до організації своїх думок і представлення їх у зрозумілому вигляді.

Представимо детальний аналіз діагностики респондентів за методикою «Незавершені фігури» Дж. Гілфорда (див. табл. 2.2).

Таблиця 2.2 – Кількісний аналіз показників креативності учнів 5-7 класів за методикою «Незвершені фігури» Дж. Гілфорда

Показник	Високий рівень, %	Середній рівень, %	Низький рівень, %
Загальна кількість завершених фігур	30%	55%	15%
Оригінальність (унікальність ідей)	35%	40%	25%
Гнучкість мислення (різноманітність підходів)	30%	50%	20%
Ступінь деталізації малюнків	40%	45%	15%

У процесі аналізу малюнків встановлено, що учні демонстрували широкий спектр інтерпретацій запропонованих незавершених фігур. Найпоширенішими підходами були: традиційний підхід (45%) – завершення малюнка відповідно до найбільш очевидного образу (наприклад, додавання очей, рук, ніг до базової форми); креативний підхід (35%) – використання фігури як основи для створення оригінальних ідей, наприклад, перетворення трикутника на голову дракона або складну архітектурну структуру; абстрактний підхід (20%) – нетипові й несподівані асоціації, наприклад, перетворення незавершеної лінії на частину складного механізму.

Аналіз завершених малюнків показав, що 40% учнів проявили середній рівень оригінальності (нестандартні рішення, але з незначним відхиленням від загальноприйнятих форм), 35% – високий рівень (створення унікальних образів, відсутніх серед інших рішень), а 25% продемонстрували низький рівень оригінальності (просте копіювання загальновідомих форм).

45% учнів продемонстрували середній рівень деталізації, додаючи базові деталі, які покращують цілісність зображення, 40% мали високий рівень,

створюючи складні малюнки з великою кількістю елементів, а 15% – низький рівень деталізації (малюнки залишалися мінімалістичними або недостатньо опрацьованими).

Гнучкість мислення оцінювалася за різноманітністю використаних підходів у межах однієї роботи. Було виявлено, що 50% учнів мали середній рівень гнучкості, 30% – високий рівень (використання різних стратегій завершення), а 20% – низький рівень (однотипність рішень) (див. рис. 2.1).

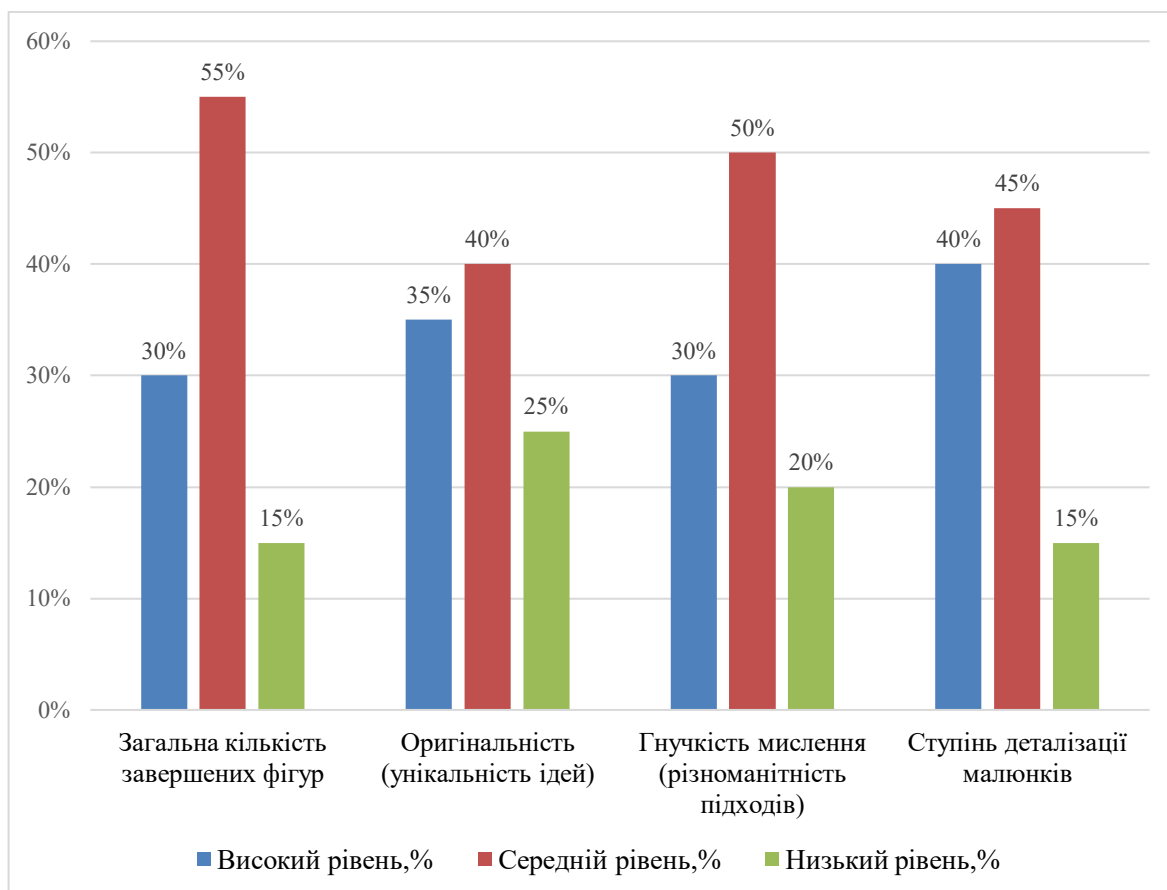

Рисунок 2.1 – Показники рівнів креативності учнів 5-7 класів

Таким чином, загальний показник креативності учнів знаходиться на середньому рівні, що свідчить про потенціал розвитку дивергентного мислення. Найбільший рівень розмаїття спостерігається в групах із високим рівнем гнучкості мислення та деталізації малюнків. Показники оригінальності та варіативності демонструють значний діапазон результатів, що дозволяє розглядати їх як основу для подальшого розвитку творчих здібностей.

В таблиці 2.3. представлений кількісний аналіз показників креативності за методикою К. Тейлора.

Таблиця 2.3 – Показники креативності учнів 5-7 класів, N=80

Показники креативності	Високий рівень, %	Середній рівень, %	Низький рівень, %
Експресивна	35%	50%	15%
Продуктивна	40%	45%	15%
Інвентарна	30%	55%	15%
Генеративна	45%	40%	15%
Трансформуюча	35%	50%	15%
Загальний коефіцієнт креативності	37%	48%	15%

Представимо якісний аналіз результатів діагностики показників креативності респондентів. Під час аналізу малюнків та завдань встановлено, що учні демонстрували широкий спектр інтерпретацій запропонованих фігур. Найбільш яскраво вираженими характеристиками стали:

експресивність – 50% учнів проявляли середній рівень самовираження, 35% – високий, а 15% залишилися на низькому рівні;

продуктивність – 45% учнів створювали нові ідеї на середньому рівні, 40% – на високому, а 15% мали низьку продуктивність;

інвентарна креативність – високий рівень спостерігався у 30% учнів, що свідчить про хороші здібності до комбінаторного мислення;

генеративна креативність – 45% учнів проявляли високий рівень здатності генерувати нові ідеї;

трансформуюча креативність – 50% мали середній рівень, що вказує на потенціал у розвитку цієї сфери.

Розрахунок показників дозволив визначити середній рівень загальної креативності учнів – 48%, при цьому 37% учнів показали високий рівень, а 15%

– низький. Це вказує на необхідність розширення навчальних підходів для стимулювання творчого мислення (рис. 2.2.).

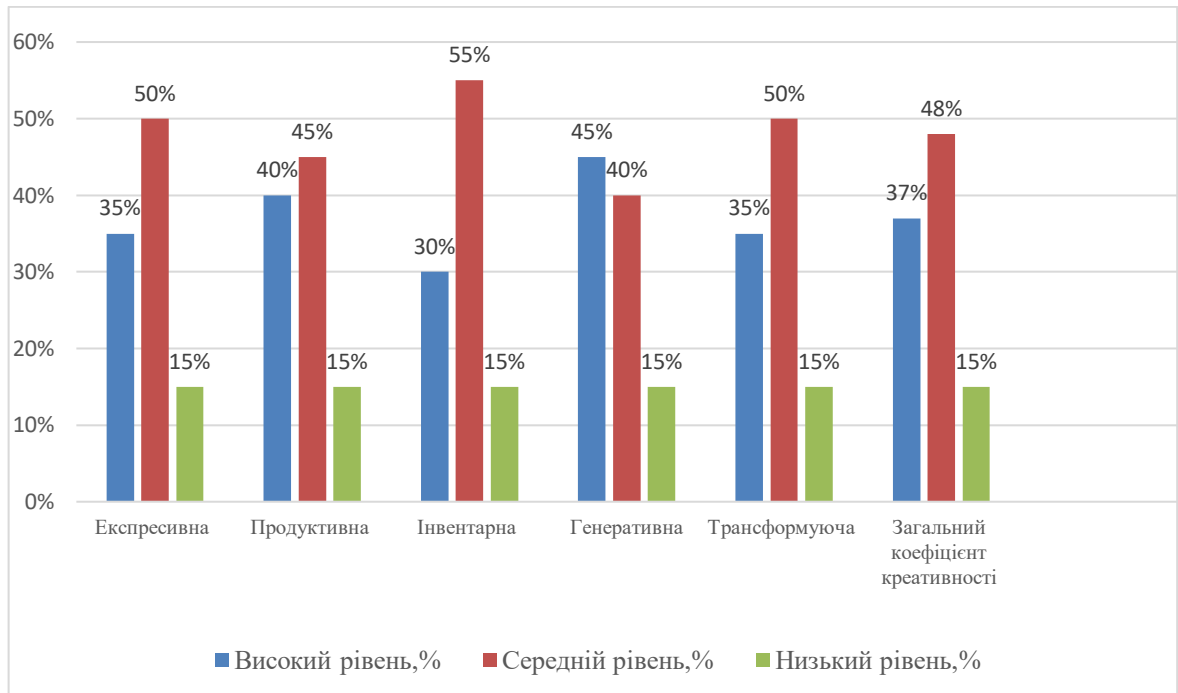

Рисунок 2.2 – Показники креативності респондентів за методикою К. Тейлора

Таким чином, учні демонструють переважно середній рівень креативного мислення, що свідчить про значний потенціал для розвитку. Найкращі результати спостерігалися в категоріях інвентарної та генеративної креативності, що вказує на здатність учнів комбінувати та генерувати нові ідеї. Найбільш проблемними є продуктивна та трансформуюча креативність, що може свідчити про складність у генеруванні та адаптації нових концепцій.

Також з метою оцінки рівня креативності учнів було проведено аналіз їхніх творчих проєктів. Основними критеріями оцінювання стали: оригінальність (нестандартність, унікальність ідей); гнучкість мислення (різноманітність підходів); рівень деталізації (глибина опрацювання) та функціональна доцільність (практичне застосування).

Результати аналізу показали, що учні 5–7 класів демонструють високий рівень оригінальності у своїх проєктах, особливо у напрямку художньої та технічної творчості. Найбільш розвиненими виявилися навички комбінування відомих елементів для створення нових ідей. Зіставлення результатів між

класами показало, що учні 7-го класу частіше використовують складні композиційні рішення, демонструють вищий рівень деталізації та здатність до функціонального удосконалення своїх ідей. Водночас, учні 5-го класу демонструють вищий рівень спонтанної творчості, проте їхні роботи менш деталізовані.

Дослідження показало, що дівчата схильні до більш глибокого опрацювання деталей, тоді як хлопчики демонструють більшу експресивність та функціональну доцільність своїх проєктів. Наприклад, серед дівчат більше робіт, що відзначаються складними сюжетами та дрібною деталізацією, а серед хлопців – технічні та конструктивні рішення.

Загалом, аналіз продуктів творчої діяльності респондентів показав, що учні демонструють середній рівень креативності, однак спостерігається тенденція до покращення показників у старших класах. Дівчата демонструють вищий рівень деталізації та гнучкості, що вказує на потребу у врахуванні гендерних особливостей у навчанні. Також встановлено, що з віком учні демонструють вищу здатність до функціональної доцільності творчих рішень. Отримані результати свідчать про значний потенціал учнів у сфері творчого мислення, який можна розвинути за допомогою відповідних педагогічних методик.

2.3. Аналіз труднощів та перспектив впровадження проєктного навчання

Проєктне навчання є одним із сучасних підходів до організації освітнього процесу, що сприяє розвитку креативності, критичного мислення, самостійності та кооперації учнів. Впровадження цієї методики у закладах загальної середньої освіти має значний потенціал для підвищення ефективності навчання. Однак, на практиці реалізація проєктного навчання зустрічається з численними труднощами, які потребують ретельного аналізу та пошуку шляхів їх подолання [30, с. 42].

Розглянемо основні труднощі щодо впровадження проєктного навчання у школах. Так, маємо недостатню підготовку педагогічного колективу. Багато вчителів не мають достатнього досвіду та методичних навичок для ефективного впровадження проєктної діяльності. Це пов'язано з тим, що традиційна система педагогічної освіти орієнтована переважно на класично-лекційний формат викладання матеріалів. Відсутність широкого доступу до спеціалізованих тренінгів та курсів підвищення кваліфікації, присвячених саме проєктному навчанню, обмежує можливості вчителів у впровадженні цього підходу. Водночас, недостатня обізнаність педагогів щодо оцінювання учнівських проєктів та інтеграції їх у загальний освітній процес також створює додаткові труднощі.

Реалізація проєктного навчання вимагає додаткових ресурсів, включаючи технологічне забезпечення, матеріали та доступ до сучасних інформаційних технологій. У багатьох закладах освіти не вистачає інтерактивного обладнання, лабораторного устаткування, цифрових інструментів та фінансової підтримки для реалізації проєктів. Також значна частина шкіл має застарілу матеріально-технічну базу, що ускладнює використання сучасних методів навчання. Відсутність фінансування теж обмежує можливість співпраці з зовнішніми організаціями, які могли б підтримати впровадження проєктного навчання.

Навчальні плани передбачають велику кількість обов'язкових тем і змісту, що залишає мало можливостей для реалізації тривалих проєктів. У жорстких рамках навчального процесу вчителі змушені дотримуватись встановлених програм, що не завжди дозволяє виділяти достатню кількість часу на реалізацію проєктних робіт. Оскільки проєктне навчання передбачає поглиблене дослідження теми, учні потребують більше часу для виконання завдань, що може суперечити вимогам до дотримання стандартного освітнього плану. Водночас, навантаження на учнів і вчителів ускладнює можливість планування довготривалих проєктів.

Деякі учні, які звикли до традиційних форм навчання, не готові до активної самостійної роботи в межах проєктної діяльності. Причинами цього

можуть бути: відсутність достатніх навичок саморегуляції, мотиваційні бар'єри та низький рівень самостійності та відповідальності. Також багато учнів не мають досвіду роботи в команді, що ускладнює спільну реалізацію проєктів. Частина школярів може розглядати проєктну діяльність як додаткове навантаження, що не приносить миттєвих результатів, як наслідок, їхня мотивація до навчання може знижуватися.

Частина батьків та керівництва шкіл може ставитися скептично до впровадження проєктного навчання через недостатнє розуміння його переваг або через побоювання, що воно негативно вплине на підготовку до національного мультипредметного тестування. Адміністрація шкіл, орієнтована на високі показники тестування, може не підтримувати альтернативні методики навчання через їхню складність у вимірюванні ефективності. Також батьки, які звикли до традиційних методів навчання, можуть вважати, що проєктна діяльність відволікає дітей від «реального» навчання і не сприяє засвоєнню базових знань.

Водночас, представимо перспективи розвитку проєктного навчання. Передусім, це підвищення кваліфікації педагогів. Проведення спеціалізованих тренінгів, вебінарів та курсів з методики впровадження проєктного навчання сприятиме розширенню компетентності вчителів та забезпечить ефективне використання цього підходу. Запровадження навчальних програм у педагогічних університетах, що включатимуть методику проєктного навчання, сприятиме підготовці нової генерації педагогів, які володітимуть сучасними освітніми технологіями.

Розробка чітких алгоритмів і методичних рекомендацій щодо впровадження проєктної діяльності дозволить педагогам легше адаптуватися до нового формату роботи. Важливим аспектом є створення інструкцій для оцінювання результатів проєктної діяльності, які допоможуть зробити цей процес об'єктивним та ефективним.

Використання цифрових платформ, інтерактивних ресурсів та онлайн-інструментів може значно полегшити організацію проєктного навчання та

зробити його більш доступним і цікавим для здобувачів освіти. Запровадження навчальних симуляторів, віртуальних лабораторій та колективних онлайн-дошок дозволить учням працювати над проєктами дистанційно та підвищить ефективність командної роботи.

Запровадження гнучких навчальних планів, що передбачають можливість глибшого опрацювання тем через проєктну діяльність, сприятиме ефективнішому засвоєнню матеріалу та розвитку навичок учнів. Важливим кроком є введення проєктних модулів у програми різних предметів, що дозволить учням глибше занурюватися у вивчення теми [31].

Інформування батьків та адміністрації про переваги проєктного навчання, а також демонстрація успішних прикладів його реалізації можуть сприяти зростанню підтримки цієї методики. Організація відкритих уроків, де батьки могли б бачити результати проєктної діяльності дітей, сприятиме формуванню позитивного ставлення до цього підходу.

Проєктне навчання є ефективним методом підвищення якості освіти, проте його впровадження супроводжується низкою викликів. Для успішного запровадження необхідно здійснити комплексні зміни, що включають підвищення кваліфікації педагогів, вдосконалення навчальних програм, інтеграцію сучасних технологій та популяризацію цього підходу серед усіх учасників освітнього процесу.

2.4. Практичні рекомендації щодо використання проєктного навчання для розвитку креативності учнів

Проєктне навчання є ефективною методикою, що сприяє розвитку креативності учнів завдяки інтеграції міждисциплінарних знань, стимулюванню самостійного пошуку рішень та формуванню навичок критичного мислення. Відповідно до сучасних теоретичних положень С. Джеффри, Л. Тодда, Р. Альберт, проєктна діяльність дозволяє учням розвивати різні компоненти креативності через дослідницьку активність та створення нових продуктів [41].

Тому ми розробили основні рекомендації щодо використання проєктного навчання для розвитку креативності здобувачів освіти. Для успішного розвитку креативності необхідно створити навчальне середовище, що підтримує експерименти та інноваційність. Дослідження М. Чіксентмігаї підкреслюють важливість «стану потоку», коли учні максимально залучені до виконання завдання та демонструють найвищий рівень креативної продуктивності [32]. Стимулююче середовище повинно передбачати відсутність страху перед помилками, можливість вільного вираження ідей, підтримку ініціативи та заохочення до пошуку нестандартних рішень. Педагогам важливо створювати таку атмосферу, де кожен учень почувається впевнено у власних силах, може висловлювати власні думки та знаходити підтримку серед однолітків і вчителів.

Завдання в межах проєктного навчання мають бути відкритими, тобто такими, що допускають різні шляхи розв'язання. Т. Амабайл стверджувала, що такі завдання сприяють зростанню внутрішньої мотивації, яка є основним чинником креативності. Відкриті завдання стимулюють учнів до самостійного пошуку інформації, розвитку логічного та критичного мислення. Використання завдань без однозначного рішення сприяє розвитку навичок експериментування, аналізу різних підходів до вирішення проблеми та аргументації власної позиції [38, с. 49].

Варто враховувати також міждисциплінарний підхід. Залучення різних галузей знань сприяє розвитку асоціативного мислення. Дослідження Р. Кена демонструють, що міждисциплінарні проєкти розширюють когнітивні межі учнів і стимулюють генерацію оригінальних ідей. Інтеграція знань з різних предметних галузей дозволяє учням краще усвідомлювати взаємозв'язок між науками та реальним світом, а також застосовувати набуті знання у практичних ситуаціях.

Також ми рекомендуємо застосування методу дизайн-мислення. Методика дизайн-мислення, розроблена Б. Тімоті, є потужним інструментом для розвитку креативності. Вона включає етапи емпатії, визначення проблеми, генерування ідей, прототипування та тестування, що дозволяє учням

створювати унікальні рішення. Процес дизайн-мислення допомагає учням навчитися працювати з реальними викликами, формувати власні ідеї та тестувати їх на практиці, роблячи висновки та вдосконалюючи результати.

Надзвичайно важливою є робота в групах та командна взаємодія. Колективна робота сприяє розвитку соціальної креативності та дивергентного мислення. Групові проєкти дозволяють учням обмінюватися ідеями, знаходити нестандартні рішення та навчатись на основі взаємодії з однолітками. Ефективна командна робота потребує чітких правил взаємодії, рівномірного розподілу обов'язків та розвинених комунікативних навичок, що є важливими для успішної майбутньої професійної діяльності учнів.

Для підвищення ефективності проєктного навчання важливо передбачити етап рефлексії, під час якого учні аналізують свої дії, отриманий досвід та можливі шляхи покращення результату. За дослідженнями Дж. Дьюї, рефлексія є головним механізмом навчання та розвитку метакогнітивних навичок. Вона дозволяє учням усвідомити свої помилки, оцінити ефективність власних стратегій і сформулювати план подальшого навчання та самовдосконалення.

Необхідним є також використання цифрових технологій. Інструменти для візуалізації, симуляції та моделювання (наприклад, Canva, Tinkercad, Scratch) дозволяють учням розширити можливості творчого вираження. Дослідження М. Пунья та К. Метью підтверджують, що інтеграція технологій у проєктне навчання сприяє зростанню інноваційної активності. Використання цифрових інструментів дозволяє зробити навчальний процес більш інтерактивним, наочним та цікавим для учнів, стимулює їхню зацікавленість і мотивує до активного залучення у проєктну діяльність [37].

Проєктне навчання є потужним інструментом для розвитку креативності учнів, оскільки стимулює їхню самостійність, ініціативність та здатність до нестандартного мислення. Використання відкритих завдань, міждисциплінарного підходу, дизайн-мислення, цифрових технологій та рефлексії сприяє підвищенню ефективності освітнього процесу та формуванню у здобувачів освіти необхідних навичок для успішного майбутнього.

Висновки до розділу

У другому практичному розділі нашого дослідження було представлено організацію та методи експериментального дослідження, спрямованого на визначення рівня креативності учнів у контексті проєктного навчання. Дослідження охопило 80 учнів 5-7 класів та 16 вчителів, що дозволило отримати комплексне уявлення про ефективність цього підходу.

Результати анкетування та опитування засвідчили, що більшість учнів позитивно ставляться до проєктного навчання, оскільки воно дає можливість самостійно проявити ініціативу та творчість. Водночас, серед вчителів спостерігається певна розбіжність у поглядах: частина педагогів визнає потенціал цього методу, проте зазначає труднощі у його реалізації через обмежений навчальний час, недостатню методичну підтримку та труднощі в оцінюванні креативності учнів.

Діагностика рівня креативності учнів за допомогою психодіагностичних методик (тест креативного мислення Е. Торренса, методика «Незавершені фігури» Дж. Гілфорда, опитувальник креативності К. Тейлора) показала, що проєктне навчання сприяє розвитку таких показників креативності, як гнучкість, оригінальність мислення, здатність до продукування нестандартних ідей. Аналіз продуктів діяльності учнів підтвердив, що застосування проєктного підходу розширює їхню уяву, дозволяє створювати більш інноваційні рішення та покращує навички самостійної роботи.

Гіпотеза дослідження полягала в тому, що проєктне навчання сприяє розвитку креативності учнів, оскільки створює умови для їх активного залучення до навчального процесу, стимулює пошук нестандартних рішень, розвиває самостійність і навички командної роботи. Очікувалося, що учні, які систематично беруть участь у проєктній діяльності, демонструють вищі рівні креативного мислення порівняно з тими, хто навчається за традиційними методами. Проведене емпіричне дослідження підтвердило цю гіпотезу.

Водночас, аналіз труднощів впровадження проєктного навчання виявив кілька основних проблем:

нестача методичних рекомендацій щодо організації проєктної діяльності;
складність оцінювання результатів проєктів з точки зору рівня креативності;

недостатня мотивація окремих учнів до активної участі в проєктах;
обмеження в часі для повноцінного впровадження проєктної методики в межах стандартної навчальної програми.

На основі отриманих результатів нами було розроблено наступні практичні рекомендації щодо ефективного використання проєктного навчання для розвитку креативності учнів:

використовувати різноманітні форми проєктної діяльності (індивідуальні, групові, міжпредметні проєкти) для максимального залучення учнів;

впроваджувати систематичне навчання вчителів методам проєктного навчання та оцінювання креативності учнів;

розробити чіткі критерії оцінювання креативного мислення та творчих продуктів учнів;

використовувати змішані форми навчання, поєднуючи проєктний підхід із традиційними методами для досягнення збалансованого освітнього процесу;

сприяти формуванню відкритого освітнього середовища, що підтримує творчу ініціативу учнів.

Таким чином, результати дослідження підтверджують, що проєктне навчання є ефективним засобом розвитку креативності школярів, проте для його успішного впровадження необхідно враховувати певні організаційні та методичні аспекти.

ВИСНОВКИ

У процесі проведеного дослідження було здійснено комплексний аналіз теоретичних підходів до визначення сутності проєктного навчання та його впливу на розвиток креативності учнів. Було розглянуто основні концепції проєктного навчання, його методологічні основи та принципи реалізації у сучасному освітньому просторі. Проєктне навчання розглядається як ефективний педагогічний інструмент, що сприяє активізації творчого потенціалу учнів, розвитку їхньої самостійності, ініціативності та здатності до нестандартного мислення.

Здійснене теоретичне дослідження дозволило встановити, що креативність є багатовимірним феноменом, який поєднує в собі такі когнітивні та особистісні характеристики, як гнучкість, оригінальність, здатність до продукування нових ідей та нестандартних рішень. Аналіз наукових праць засвідчив, що впровадження проєктного навчання у навчальний процес сприяє розвитку зазначених характеристик та формуванню у школярів навичок самостійного творчого пошуку.

У межах емпіричного дослідження було виявлено особливості впровадження проєктного навчання у сучасній освітній практиці та проаналізовано його роль у розвитку креативності учнів. В дослідженні взяли участь 80 учнів 5–7 класів та 16 вчителів, що дозволило здійснити цілісний аналіз щодо ефективності цього методу. Анкетування та опитування засвідчили позитивне ставлення учнів до проєктного навчання, що пов'язано з його активною, творчою та дослідницькою природою. Водночас, серед вчителів спостерігалися різні підходи до його використання: частина педагогів визнає його ефективність, проте відзначає низку труднощів, серед яких – недостатнє методичне забезпечення, труднощі у формуванні критеріїв оцінювання креативності та обмежений час для реалізації проєктної діяльності в межах навчальної програми.

Рівень креативності учнів оцінювався за допомогою психодіагностичних методик, зокрема тесту креативного мислення Е. Торренса, методики «Незавершені фігури» Дж. Гілфорда, опитувальника креативності К. Тейлора, а також аналізу творчих проєктів учнів. Результати емпіричного дослідження засвідчили, що учні, які брали активну участь у проєктній діяльності, демонстрували вищий рівень креативності, порівняно з тими, хто навчався за традиційними методами. Зокрема, виявлено позитивний вплив проєктного навчання на такі показники креативного мислення, як оригінальність, гнучкість та здатність до дивергентного мислення. Аналіз продуктів діяльності підтвердив, що проєктний підхід дозволяє учням створювати унікальні, нестандартні рішення, сприяє розвитку уяви та здатності до творчого самовираження.

Також дослідження виявило низку труднощів у впровадженні проєктного навчання, серед яких: недостатнє методичне забезпечення педагогів щодо організації проєктної діяльності; труднощі у формуванні критеріїв оцінювання творчих продуктів учнів; недостатня мотивація окремих учнів до активної участі в проєктній діяльності; обмеженість навчального часу для реалізації повноцінних проєктів.

З урахуванням отриманих результатів нами були розроблені практичні рекомендації щодо ефективного використання проєктного навчання для розвитку креативного мислення учнів:

1. розширення методичної підтримки вчителів щодо використання проєктного навчання через проведення тренінгів, семінарів, обмін досвідом та розробку відповідних навчально-методичних матеріалів;

2. впровадження різноманітних форматів проєктної діяльності, таких як групові, міжпредметні та індивідуальні проєкти, що сприятиме розвитку різних аспектів креативності учнів;

3. використання чітких критеріїв оцінювання креативного мислення та продуктів проєктної діяльності, що дозволить об'єктивно визначати рівень розвитку творчих здібностей учнів;

4. поєднання проєктного навчання з іншими активними методами, такими як проблемне навчання, кейс-метод та дослідницька діяльність для досягнення комплексного розвитку учнів;

5. створення сприятливого навчального середовища, що підтримує творчу ініціативу учнів, розвиває їхню мотивацію до творчої діяльності та сприяє формуванню самостійності у прийнятті рішень.

Таким чином, проведені дослідження дозволили емпірично підтвердити позитивний вплив проєктного навчання на розвиток креативного мислення учнів, а також визначити основні труднощі та перспективи його впровадження у сучасній освітній практиці. Розроблені практичні рекомендації можуть бути використані для вдосконалення педагогічного процесу та підвищення ефективності навчання, орієнтованого на формування креативної особистості.

Подальші дослідження можуть бути спрямовані на детальний аналіз впливу проєктного навчання на розвиток окремих складових креативності, зокрема здатності до дивергентного мислення, асоціативного мислення та творчого самовираження. Перспективним є також дослідження ефективності різних моделей проєктного навчання для розвитку креативності у початковій, середній та старшій школі, а також їхнього впливу на формування професійних компетенцій учнів.

Важливим напрямом є розробка та апробація нових методичних підходів до оцінювання рівня креативності учнів у межах проєктного навчання. Також актуальним є дослідження впливу міждисциплінарних проєктів на розвиток креативного потенціалу учнів та виявлення найефективніших форм інтеграції проєктної діяльності у різні навчальні предмети.

Окремої уваги заслуговує питання підготовки педагогів до використання проєктного навчання як інструменту розвитку креативності, що включає методичні аспекти, підвищення мотивації вчителів та створення ефективних умов для реалізації проєктної діяльності в школах. Дослідження цих питань сприятиме вдосконаленню освітньої практики та формуванню інноваційного підходу до навчання.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ

1. Антонішева В. Л. Визначення сутності поняття креативності в психолого-педагогічній науці. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді: зб. наук. праць*. 2010. № 14(2). С. 11–18.
2. Антонова О. Є. Сутність поняття креативності: проблеми та пошуки. *Теоретичні і прикладні аспекти розвитку креативної освіти у вищій школі*. Житомир: Вид-во ім. І. Франка, 2012. С. 14–41.
3. Баранов В. В. Еволюція та сучасне використання проектного методу навчання при підготовці менеджерів. *Науковий вісник Льотної академії. Серія: Педагогічні науки : збірник наукових праць*, 2019. № 5. С. 319–324.
4. Бережна Л. Проектна культура як основний спосіб реалізації інноваційної педагогічної діяльності. URL: <http://tme.umo.edu.ua/docs/3/10beripa.pdf>. (дата звернення: 18.03.2025).
5. Близнюк О. М. Теоретико-методологічні засади навчання інформаційних технологій у контексті проектного навчання *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15: Педагогічні науки*. 2019. № 1. С. 12–18.
6. Брюховецька І. В., Височан Л. М., Самойленко І. О. Проектне навчання як засіб підвищення дослідницької компетентності здобувачів вищої освіти. *Педагогічні науки: теорія та практика*, 2023. № 2, С. 94–99. <https://doi.org/10.26661/2786-5622-2023-2-13>
7. Буджак Т. Метод проектів як засіб формування інтелектуальних здібностей учнів. *Хімія. Біологія*. 2000. № 10. С.10–18.
8. Бульвінська О. Сучасні методи навчання і викладання на основі дослідження: зарубіжний досвід. *Освітологічний дискурс*, 2019. №1-2, С.83–103.
9. Возна З. О. Організація проектної діяльності учнів: навчально-методичний посібник для студентів освітнього ступеня «магістр» денної та заочної форми навчання. Умань: «ВПЦ» Візаві, 2019. 267 с.

10. Гавраш Н. Інтерактивні заняття. методика проведення. Київ : Шкільний світ, 2007. 188 с.
11. Голобородько В. В. Наукова робота учнів: програма організації науково-дослідної діяльності учнів. Харків : основа, 2005. 208 с.
12. Головка М. В. Загальні тенденції та психолого-педагогічні проблеми запровадження сучасних технологій навчання. *Нові технології навчання*. 2001. №30. с. 25–29.
13. Гриненко І. В. Педагогічні умови розвитку креативності майбутніх учителів гуманітарного профілю у процесі фахової підготовки. Тернопіль, 2008. 192 с.
14. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології. Київ: Академвидав, 2004. 352 с.
15. Добровольська Н. В. Формування креативності майбутніх менеджерів невиробничої сфери засобами ділових ігор: дис... кандидата наук: 13.00.04. Вінниця, 2015. 213 с.
16. Дубасенюк О. А. Креативний підхід до професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів. *Креативна педагогіка*, 2011. № 4. С. 23–28.
17. Євдокимов В. І., Луценко В. В. Креативність як фактор гуманізації освіти. *Гуманізм і освіта : зб. матеріалів VIII Міжнар. наук. – практ. конф.* Вінниця : УНІВЕРСУМ Вінниця, 2006. С. 49–50.
18. Єфіменко С. М. Інтелектуально-творчий потенціал педагога: структура, зміст, шляхи діагностики та розвитку. Кропивницький : КЗ «КОІППО імені Василя Сухомлинського», 2021. 104 с. URL: <http://koippo.kr.ua/category/drukovana-produktsiya/2021/page/3>
19. Зазуліна Л. В. Педагогічні проекти: науково-метод. посібник. Кам'янець-подільський : Абетка-НоВА, 2006. 40 с.
20. Здібності, творчість, обдарованість : теорія, методика, результати досліджень : монографія / за ред. В. О. Моляко, О. Л. Музики. Житомир : Рута, 2006. 320 с.

21. Канівець Т. М. Основи педагогічного оцінювання. Ніжин: ПП Лисенко М. М., 2012. 102 с
22. Карамушка Л. М. Формування конкурентоспроможної проектної команди (на матеріалі діяльності освітніх організацій). Київ: ІНКос. 2010. 268 с.
23. Кондратова О. В. Проектна діяльність: що педагогу потрібно знати. *Початкова школа*. 2011. № 12. С. 2–6.
24. Костюк Г. С. Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості. Київ : Рад. школа, 1989. 608 с.
25. Креативність особистості як фактор інноваційного розвитку суспільства: монографія / за ред. О. В. Беляєва. Запоріжжя: ЗНУ, 2017. 320 с.
26. Кримський С. Б. Проект і проектування в сучасній цивілізації. *Метод проектів: традиції, перспективи, життєві результати: практико-зорієнтований збірник*. Київ: Департамент, 2003. С. 6–15.
27. Кулалаєва Н. В. Проектне навчання як умова набуття досвіду безпечної праці майбутніми будівельниками. *Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка: зб. наук. Праць*. 2016. С. 75–84.
28. Кульчицька О. І. Обдарованість та психологічні технології її розвитку. *Педагогічні технології: наука-практиці*, 2002. № 1. С.145–192.
29. Логвін В. Метод проектів у контексті сучасної освіти. *Завуч*, 2002. № 26. С. 4.
30. Любчак Н. Особливості формування дослідницької компетентності здобувачів вищої освіти – майбутніх учителів української мови та літератури у процесі проектної діяльності: дані емпіричного дослідження. *Науковий збірник «Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка»*. 2020. № 2, № 32, С. 171–176.
31. Мелашенко К. М. Технологія проектного навчання. *Завуч*. 2006. № 13 (271). С. 12–14.

32. Михайлова О. С. Формування особистості в соціальному середовищі у педагогічних концепціях американських учених 20 століття (Джон Дьюї, Вільям Кілпатрик, Хелен Паркхерст). *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Педагогічні науки*, 2016. № 2. С. 82–85.

33. Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої школи / редкол. Київ : МОН, 2016. 38 с. URL: <https://base.kristti.com.ua/?p=1129>

34. Овчаров С. М., Овчарова К. В. Інтегровані уроки – креативні учні: навч.-метод. посіб. Полтава: ТОВ «АСМІ», 2012. 72 с.

35. Овчаров С. М., Овчарова К. В. Навчаємося творити: розвиток креативних здібностей школярів : навч.-метод. посіб. Полтава: АСМІ, 2011. 108 с.

36. Онопрієнко О. В. Проектна діяльність у початковій школі. Київ: СІТІПРІНТ, 2013. 83 с.

37. Осмолівський А. Від навчального проекту до соціальної самореалізації особистості. *Шлях освіти*. 2000. № 2. С. 34–37.

38. Павленко В. В. Креативність: сутнісна характеристика поняття. *Креативна педагогіка*. Житомир, 2016. № 11. С.120–131.

39. Павлюк Р. О. Креативність як складова частина професійної підготовки майбутніх учителів. URL: http://www.rusnauka.com/16_NPM_2007/Pedagogica/22154.doc.htm (дата звернення: 12.02.2025).

40. Павлюх В. В. Науково-методичні засади проведення тижня креативності в освітньому закладі. *Педагогічний вісник*, 2014. № 3–4. С. 89–94.

41. Павлюх В. В. Розвиток креативності в учнів різного віку. Київ: КЗ «КОІППО імені Василя Сухомлинського». 2023. 72 с.

42. Позняк Т. М. Розвиток креативних здібностей особистості. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету ім. Т. Г. Шевченка*. Чернігів, 2013. № 114. 161–166 с.

43. Полякова І. В. Змістовий аспект поняття «креативність» у контексті підготовки майбутнього вчителя. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах : зб. наук. праць*. Запоріжжя, 2011. № 10 (63). С. 346–351.

44. Попович О. В. Філософські виміри креативного потенціалу особистості. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2013. №6. С. 36–41.
45. Проектна діяльність у початковій школі: методичні рекомендації / Міністерство освіти і науки України. Київ, 2016. 68 с.
46. Проектна діяльність учнів професійно-технічних навчальних закладів як засіб розвитку їхньої креативності: навчальний посібник / за ред. І. О. Шарко. Київ: Інститут педагогіки НАПН України, 2015. 120 с.
47. Прокопенко В. І. Проектна діяльність як засіб розвитку креативності учнів. *Педагогіка і психологія*. 2018. № 2. С. 45–50.
48. Прокопенко І. Ф. Педагогічна технологія. Харків: Основа, 1995. 105 с.
49. Психологічна енциклопедія / автор-упорядник О. Степанов. Київ: «Академвидав», 2006. 424 с.
50. Психологія людини: Л. С. Виготський та сучасна наука / за ред. М. Папучі. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2018. № 1. 127 с. URL: http://www.ndu.edu.ua/storage/2021/zahal_psy_lib (дата звернення: 30.03.2025).
51. Розіна І. В. Особливості розвитку креативного мислення підлітків за допомогою тренінгових технологій. URL: <http://dspace.pdpu.edu.ua/bitstream/123456789/7314/1/Rozina%20Irina%20Volodymyrivna%202019.pdf> (дата звернення: 02.04.2025).
52. Романова Г. Застосування проектних технологій у формуванні особистісно-розвивального середовища ПТНЗ. *Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка: зб. наук. праць*. №11. Київ: Міленіум, 2016. С. 54–62.
53. Свирдук І. І. Креативний менеджмент. Київ: Центр навчальної літератури, 2012. 224 с.
54. Сисоєва С. О. Розвиток дослідницької компетентності викладачів вищої школи : навчальний посібник. Київ : ТОВ «Видавниче підприємство ЕДЕЛЬВЕЙС». 2016. 156 с.

55. Сікора, Я. Б., Карплюк, С. О., Грінчук, І. О., Оленюк, Д. О. Використання методу проектів на уроках інформатики в закладах загальної середньої освіти як одна із ефективних педагогічних технологій. *Перспективи та інновації науки*, 2022. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/34341/1/2022.pdf> (дата звернення: 15.04.2025).

56. Соболева С. М. Проектна навчальна діяльність як засіб формування професійних якостей майбутніх фахівців з економіки. *Вісник Запорізького національного університету*. № 1(14), 2011. С. 91–95.

57. Стадник О. Г. Метод проектів у викладанні географії. Харків: Основа, 2008. 110 с.

58. Тимченко О. В. Розвиток критичного мислення на заняттях з української та ділової української мови. *Молодь і ринок*. 2019. № 3. С. 15–19.

59. Чала Н. Педагогічна діяльність Дж. Дьюї в електронному інформаційно-бібліографічному ресурсі «Видатні педагоги України та світу». *Вісник Книжкової палати*, 2020. № 11. С. 23–28.

60. Guilford J. P. New frontiers of testing in the discovery and development of human talent. *Seventh Annual Western Regional Conference on Testing Problems*. Los Angeles, 1958.

61. Lubart T. Children's creative potential: an empirical study of measurement issues. *Learning and Individual Differences*. 2010. № 20. P. 388–392.

62. Taylor C. W. Various approaches to and definitions of creativity. *The nature of creativity*. New York: Cambridge University Press, 1988. P. 99–126.

63. Torrance E. P. *The Search for Satori and Creativity*. Buffalo N.Y. : Creative Education Foundation, 1979.

ДОДАТКИ

Додаток А

Анкета для учнів

Інструкція:

Ця анкета є анонімною. Просимо щиро та відверто відповісти на запитання. Ваші відповіді допоможуть визначити ефективність проєктного навчання та його вплив на розвиток креативного мислення.

1. Як часто у вашому навчальному процесі використовується проєктне навчання?

- Дуже часто
- Часто
- Іноді
- Рідко
- Ніколи

2. Чи подобається вам працювати над навчальними проєктами?

- Так, дуже подобається
- Скоріше подобається
- Не можу визначитися
- Скоріше не подобається
- Не подобається взагалі

3. Які види проєктів ви виконували?
(Можна обрати кілька варіантів)

- Дослідницькі
- Творчі
- Практико-орієнтовані

- Соціальні
- Інші (вказіть, які саме)

4. Чи вважаєте ви, що проєктне навчання допомагає розвивати креативне мислення?

- Так
- Ні
- Частково

5. Які навички, на вашу думку, розвиває участь у проєктах?

- Креативне мислення
- Критичне мислення
- Командна робота
- Вміння досліджувати
- Інше (вказіть)

6. Що вам найбільше подобається в проєктному навчанні?

(відкрите запитання)

З якими труднощами ви стикаєтесь під час виконання проєктів?

(відкрите запитання)

7. Чи бажаєте ви, щоб у навчальному процесі більше використовували проєктні методи?

- Так
- Ні
- Байдуже

Анкета для вчителів

Інструкція:

Ця анкета є анонімною. Ваші відповіді допоможуть дослідити ефективність проєктного навчання та його вплив на формування креативного мислення учнів.

1. Як часто ви використовуєте метод проєктного навчання у своїй педагогічній діяльності?

- Постійно
- Часто
- Іноді
- Рідко
- Ніколи

2. Які типи проєктів ви зазвичай організовуєте для учнів? (можна обрати кілька варіантів)

- Дослідницькі
- Творчі
- Практико-орієнтовані
- Соціальні
- Інші (вказіть, які саме)

3. Які труднощі виникають у вас під час реалізації проєктного навчання?

(відкрите запитання)

4. Чи спостерігаєте ви позитивні зміни в креативному мисленні учнів після реалізації навчальних проєктів?

- Так
- Ні
- Частково

5. Чи вважаєте ви, що проєктне навчання сприяє підвищенню мотивації учнів до навчання?

- Так
- Ні
- Частково

6. Які навички учнів, на вашу думку, найкраще розвиває проєктне навчання?

- Креативне мислення
- Критичне мислення
- Вміння працювати в команді
- Вміння вирішувати проблеми
- Інше (вказіть)

7. Що, на вашу думку, потрібно вдосконалити у використанні проєктного навчання?

(відкрите запитання)